

Vestiging in beeld.
Pedagogisch werkplan
van onze vestiging voor
dagopvang en
voorschoolse educatie
(VE) 2026

Inhoud:

Vestiging in beeld

Inleiding.

- Pedagogisch Kompas in het kort
- Voorschoolse educatie (VE)

Nuttige informatie: van dagritme tot stamgroepen.

- Eigenheid van onze vestiging
- Onze vestiging
- Stamgroepen
- Vaste gezichten
- Beroepskrachten in opleiding, stagiairs

Opvoeden doen we samen.

Met ouders

- Kennismaken en wennen
- De mentor
- Elkaar informeren
- Samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen

Door groepsmanagement

- Gedifferentieerd werken
- Beredeneerd werken
- Teamwerk
- Samen kinderen volgen
- Naar een volgende groep of naar de basisschool
- Signaleren van bijzonderheden
- Pedagogisch beleid en praktijk evalueren en borgen
- Pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar

Met andere organisaties

- Doorgaande lijn met het onderwijs
- Samenwerken met andere organisaties

In een rijke uitdagende omgeving.

- Indeling van de ruimte
- Inrichting van de hoeken en plekken
- Geordend materiaal
- Buitenruimte
- Duidelijkheid voor ieder kind

Met ruimte voor initiatief.

- Een vast maar flexibel dagritme
- Baby's en dreumesen
- Overgangen in het dagritme
- Belangrijke onderdelen in het dagritme
- [Een begrijpelijke dagindeling voor ieder kind](#)

Altijd in dialoog.

- Sensitieve responsiviteit
- Respect voor autonomie
- Structuur bieden en leidinggeven
- Praten en uitleggen
- Ontwikkeling stimuleren
- Begeleiden van onderlinge interacties

Overige pedagogische kwaliteitseisen.

- Extra opvang afnemen
- Inzet pedagogisch beleidsmedewerker/coach
- [VE-opleidingsplan en coachingsplan](#)
- [960 VE-uren verdelen in de periode van 2½ tot 4 jaar](#)
- [Ons VE-programma](#)
- Bijzonderheden van onze vestiging en gemeentelijke eisen

|

Bijlage 1. De ontwikkelingsgebieden op een rij

Bijlage 2. Overzicht formulieren pedagogisch werkplan

Bijlage 3. Begrippenlijst

Bijlage 4. Gebruikte literatuur

Vestiging in beeld.

Pedagogisch werkplan van onze vestiging voor dagopvang en voorschoolse educatie (VE).

Naam vestiging: Korein Seringenstraat

Adres vestiging: Seringenstraat 9 5644 PK Eindhoven

Op onze vestiging is de leidinggevende: Maartje Slagers

Zij krijgt leiding van: Edwin Bakers

Waar in dit pedagogisch werkplan 'ouders' staat, kan ouder(s)/verzorger(s) worden gelezen. Waar 'zij' staat, kan 'hij' of 'die' worden gelezen.

Inleiding.

Dit pedagogisch werkplan is bestemd voor iedereen die benieuwd is naar onze vestiging – van ouders en verzorgers tot medewerkers van de GGD. Voor onze eigen pedagogisch professionals is het een naslagwerk. Het pedagogisch werkplan beschrijft de sfeer op onze vestiging én de manier waarop we voldoen aan de wettelijke pedagogische kwaliteitseisen.

Het pedagogisch werkplan *Vestiging in beeld* ligt in het verlengde van het *Pedagogisch Kompas*, het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG.

Pedagogisch Kompas in het kort

Kinderen zijn ontdekkers, onderzoekers, kunstenaars, kunstmakers, wetenschappers en handarbeiders – alles is in aanleg aanwezig. En elk kind is uniek. Geboren met een eigen aard, karakter, aanleg en talenten. Het is aan ons om die te zien, om ieder kind in beeld te hebben. Wij willen alle kinderen veel verschillende ervaringen bieden waardoor ze steeds een volgende stap kunnen zetten op hun ontwikkelpad. Elke dag weer.

We leren de kinderen kennen door goed naar ze te kijken en te luisteren. Voelt het kind zich goed (welbevinden)? En is de betrokkenheid hoog? Dat zijn de vragen die ertoe doen.

De antwoorden geven ons onmiddellijk feedback over onze inzet en de interactie met de kinderen. Doen we de goede dingen? We zien het direct: welbevinden en betrokkenheid zijn de graadmeters. Zowel voor een individueel kind als voor de groep.

Dagelijks stimuleren we het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen met vier pijlers:

- Opvoeden doen we samen
- In een rijke uitdagende omgeving
- Met ruimte voor initiatief
- Altijd in dialoog

In dit pedagogisch werkplan van de vestiging lees je hoe we praktisch invulling geven aan de vier pijlers. In het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG lees je meer over de visie erachter.

Nieuwsgierig naar ons complete pedagogisch beleid? Kijk op onze website.

Voorschoolse educatie (VE)

Op onze vestiging bieden we in groep **Kikkers** voorschoolse educatie (VE). Het pedagogisch kompas is daarbij voor ons de kenmerkende visie op VE, omdat onze visie op hoe kinderen zich ontwikkelen voor kinderen met een VE-indicatie hetzelfde is als voor alle kinderen. Alle kinderen ontwikkelen zich vanuit een veilige en gezonde omgeving. Ons aanbod is gericht op alle ontwikkelingsgebieden in samenhang. In een rijke uitdagende speelomgeving, samen met andere kinderen en de pedagogisch professionals, kunnen kinderen ontdekken en onderzoeken. Ze kunnen handelen, denken en informatie verwerken in eigenheid, op eigen wijze en in eigen tempo. Dat bieden wij vanuit de vier pijlers van het kompas, die terug te vinden zijn in ons (activiteiten)aanbod.

Dit pedagogisch werkplan beschrijft ook hoe we voldoen aan de VE-eisen. Informatie die daarmee te maken heeft, is gedrukt in dezelfde kleur als deze alinea.

Nuttige informatie: van dagritme tot stamgroepen.

In dit hoofdstuk: een beschrijving van de vestiging, de stamgroepen en de inzet van beroepskrachten in opleiding.

Eigenheid van onze vestiging

Korein Seringenstraat – Vertrouwd, verbonden, samen groeien, samen ontdekken.

Onze vestiging aan de Seringenstraat ademt een unieke sfeer dankzij het karakter van het vooroorlogse gebouw waarin wij gevestigd zijn. Het pand straalt historie en warmte uit, wat direct voelbaar is bij binnenkomst. Een bijzonder element is de dagopvangbibliotheek die zich bij de entree bevindt: een uitnodigende plek waar kinderen en ouders samen boeken kunnen ontdekken en lezen. Deze combinatie van authentieke architectuur en een huiselijke, leerzame omgeving maakt Korein Seringenstraat tot een locatie met een eigen, herkenbare identiteit.

We werken samen met een grote school maar onze dagopvang kenmerkt zich door warmte, kleinschaligheid en een betrokken vast team. De dagopvang zorgt samen met de Bso voor veel persoonlijke aandacht voor ieder kind, ouders en elkaar.

Dit geeft ons de mogelijkheid om écht aan te sluiten bij de behoeften en interesses.

Wat ons bijzonder maakt, is onze nauwe samenwerking met SPIL Talisman en Korein Begoniastraat. We delen hetzelfde schoolplein en werken intensief samen, zodat kinderen profiteren van een doorlopende ontwikkellijn en vertrouwde gezichten. Deze verbinding zorgt voor soepele overgangen en een rijk aanbod aan activiteiten.

Bij Korein Seringenstraat stimuleren we ontdekken en leren in een omgeving die rust en overzicht biedt. We organiseren activiteiten die passen bij de beleavingswereld van kinderen, zowel binnen als buiten de locatie. Denk aan creatieve projecten, sport en spel in de natuur en gezamenlijke activiteiten op het plein.

Eigenheid in één zin:

Kleinschalig, persoonlijk en verbonden – een plek waar kinderen zich thuis voelen en samen groeien.

Onze vestiging

Onze vestiging is 52 weken per jaar geopend. Op pakjes-, kerst- en oudejaarsavond sluiten wij om 17.00uur. De overige dagen zijn wij open van 7.30-08.30 en tussen 15.00 en 18.30. Op vakantie en studiedagen tussen 07.30-18.30 uur.

Korein Seringenstraat is gevestigd in het schoolgebouw van ons SPIL centrum de Talisman.

Er zijn 3 dagopvang groepen gevestigd op onze locatie;

- Dolfijnen (babygroep)
- Kikkers (VE-dagopvang peutergroep)
- Visjes (verticale groep)

De dagopvang biedt opvang aan kinderen van 0-4 jaar

Wij werken vanuit het pedagogisch kompas wat leidend is voor onze denkwijze, handelingen en uitingen. De kinderen worden gestimuleerd in hun zelfstandigheid.

Naast de dagopvang hebben wij ook een buitenschoolse opvang (BSO) aan de Seringenstraat (2^e verdieping) en Begoniastraat (zelfde schoolplein)

De BSO aan de Seringenstraat bestaat uit 2 groepen: de Snorkels 5-8 jaar en de Strandhut 8-13 jaar en de BSO aan de Begoniastraat bestaat uit 1 groep: de Krabbetjes 4-7 jaar en de VSO: 4-13 jaar. (hiervoor verwijst ik je naar het pedagogisch werkplan BSO Seringenstraat en BSO Begoniastraat)

Korein Seringenstraat werkt nauw samen met Korein Begoniastraat. In de praktijk ervaren ouders, kinderen en medewerkers de vestigingen Korein Seringenstraat en Korein Begoniastraat als 1 team----1 doel: "Alles in het belang van kindontwikkeling" Korein Seringenstraat, Korein Begoniastraat en basisschool De Talisman vormen samen één SPIL.

We zijn trots op het team dat verbinding zoekt met collega's van onze SPIL. Talentvolle pedagogisch medewerkers die zelf ook voortdurend in ontwikkeling zijn. Zij zien kinderen, geven ruimte aan initiatieven van kinderen en zorgen voor een gevarieerd en uitdagend spelaanbod. Kinderen mogen zelf experimenteren, ontdekken en ervaren. Dit draagt bij aan het zelfvertrouwen van kinderen en daardoor leren zij hun eigen talent kennen. Dat voegen we toe aan de ontwikkeling van kinderen.

Inrichting en Autonomie

Autonomie is een kernwaarde op onze vestiging. Een autonoom kind volgt zijn eigen pad, wat betrokkenheid en intrinsieke motivatie versterkt. Dit bevordert hun zelfvertrouwen, eigenwaarde en natuurlijke ontwikkeling. We ondersteunen hun initiatieven en zorgen voor een veilige, gestructureerde omgeving waar kinderen vrij kunnen kiezen en spelen.

Onze pedagogisch coach monitort continu het welbevinden en de betrokkenheid. We creëren een warme, respectvolle sfeer waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Zelfvertrouwen is volgens ons het grootste geschenk dat we kunnen geven. We prikkelen nieuwsgierigheid en stimuleren zelfstandigheid door aangepast meubilair en materialen aan te bieden. We passen onze ruimte voortdurend aan op de samenstelling van de groep en de thema's waar we op dat moment mee werken. Zo blijft ons spelmateriaal afwisselend en de nieuwsgierigheid van de kinderen levendig.

Altijd in dialoog

Onze vestiging straalt een warme, gezellige en ontspannen sfeer uit. We hechten waarde aan enthousiasme, humor en plezier, altijd met respect voor elkaar. Iedereen wordt gezien en gehoord. We verdiepen ons in wat kinderen beweegt en passen onze aanpak hierop aan. Om ouders inzicht te geven in ons dagritme en de activiteiten die we ondernemen, maken we foto's die we in het portaal plaatsen. Daarnaast laten we de zelfgemaakte creaties aan de ouders zien.

Opvoeden doen we samen

Kinderen verdienen de beste start in het leven. Ouders zijn de belangrijkste opvoeders, en wij vullen dit aan. Samen helpen we kinderen hun talenten optimaal te ontwikkelen. Wij werken met een ouderportaal waarin alle relevante informatie rondom onze kinderopvang te vinden is, zoals het contract, facturen, jaaropgaven, memo's en nieuwsbrieven. Daarnaast publiceren we hier foto's, filmpjes, activiteiten, slaaptijden, en eet- en drinkmomenten (baby's).

Dagelijks is er een overdracht met de ouders. Bij het brengen horen we graag of er bijzonderheden zijn met betrekking tot het kind. Bij het ophalen geven we mondeling een update over de dag van het kind. Eventuele bijzonderheden worden altijd in het ouderportaal vermeld.

Structuur en dagritme

In de babygroep en verticale groep, leren kinderen al vroeg zelfstandig uit een glas te drinken, helpen ze bij dagelijkse routines zoals tafeldekken, en beginnen de oudste dreumesen met zelf aankleden. Deze lijn zetten we natuurlijk voort in de peutergroep.

Wanneer een kindje start in de babygroep, stromen de kinderen vanaf 2 jaar door naar de peutergroep. Is een kind nog niet klaar voor deze overstap, dan kunnen ze tot maximaal 2,3 jaar in de vertrouwde omgeving van de Dolfijnen blijven. Als een kind eerder toe is aan de overstap, overleggen we dit met ouders, medewerkers en Klantadvies.

In de peutergroep leren kinderen zelf de tafel dekken. We hebben laag meubilair, kasten en kapstokken op kind hoogte. We stimuleren de kinderen om zelfstandig en ondernemend te zijn, waarderen hun initiatieven en denken graag met hen mee over nieuwe mogelijkheden.

Structuur en Flexibiliteit

Structuur is essentieel binnen ons kinderdagverblijf. Het biedt kinderen houvast door een voorspelbaar dagritme, wat rust en zelfvertrouwen geeft. Hoewel we een vast ritme volgen, is er ruimte om hiervan af te wijken in het belang van de kinderen. Activiteiten worden aangeboden, maar deelname is nooit verplicht. We volgen de interesses van het kind, wat zorgt voor een optimale betrokkenheid.

Pedagogisch Kompas

Onze pedagogisch medewerkers zijn opgeleid volgens ons 'pedagogisch kompas', dat gebaseerd is op vier pijlers: welbevinden, betrokkenheid, aanpakfactoren, en experimenten. Dit kompas vormt de kern van onze visie en werkwijze. Pedagogisch coach Sabine van de Zanden waarborgt samen met het team de kwaliteit van de uitvoering. Ze volgt processen, coacht medewerkers en werkt nauw samen met de vestigingsmanager om de pedagogische kwaliteit hoog te houden.

Verkennen van de Wereld

Op onze vestiging hechten we veel waarde aan het verkennen van de wereld. Uitjes hebben een belangrijke pedagogische meerwaarde en stimuleren de ontwikkeling van kinderen. Daarom zijn we, ongeacht het weer, vaak buiten te vinden. Buitenactiviteiten bieden unieke leermogelijkheden, zoals het ontdekken van nieuwe woorden en het bevorderen van de motoriek door te sporten en te klimmen. We zorgen ervoor dat deze activiteiten aansluiten bij de leeftijd en ontwikkelingsfase van de kinderen. We onderscheiden spontane uitstapjes, zoals een wandeling in de buurt, en georganiseerde uitstapjes naar bijvoorbeeld de kinderboerderij of speeltuin. Veiligheid staat voorop, en daarom volgen we strikte afspraken. Ouders geven tijdens het intakegesprek toestemming voor deze uitstapjes. Pedagogisch medewerkers nemen altijd een mobiele telefoon, oudercontactgegevens en EHBO-koffer mee.

Vrij Spel

Vrij spel, waarin kinderen zelf de leiding nemen, is cruciaal voor hun ontwikkeling. Het helpt hen hun creativiteit en zelfvertrouwen te vergroten, terwijl ze hun sociale vaardigheden oefenen. In fantatiespel verwerken ze ervaringen en uiten ze emoties, terwijl spannend buitenspel hen leert samenwerken en grenzen verleggen. Dit spel is essentieel voor het ontwikkelen van hun innerlijke kompas en sociaal gedrag.

Stamgroepen

Op onze vestiging Korein Seringenstraat (dagopvang) hebben wij de volgende stamgroepen:

Naam groep	Leeftijd kinderen	Maximaal aantal kinderen	Personele inzet
Dolfijnen	0 - 27 maanden	12	4
Kikkers	24 – 48 maanden	15	2
Visjes	0 – 48 maanden	12	3

Tijdens het startgesprek vertellen we ouders met welke groepen we werken. We vertellen voor welke leeftijd elke groep is en hoe groot de groepen zijn. Ook vertellen we welke pedagogisch professionals bij elke groep horen, wanneer zij werken, en hoe we vaste pedagogisch professionals vervangen bij ziekte en vakantie. Op de vestiging is te zien wie welke dag werkt.

Op onze vestiging werken we met vaste groepen kinderen en een vast team van pedagogisch professionals. De stamgroepen kennen vaste (start) momenten en herkenbare rituelen en vaste medewerkers die de kinderen kennen. Dat zorgt voor stabiliteit en een gevoel van sociale en emotionele veiligheid bij kinderen. Gedurende de week voegen wij op bepaalde momenten groepen ook samen om tegemoet te komen aan het welbevinden en betrokkenheid van kinderen en pedagogisch professionals (denk aan meer 'speelmaatjes', differentiatie in spelaanbod en flexibiliteit in organisatie van de dag). Dit gebeurt op een gestructureerde en herkenbare wijze. Indien nodig voegen bepaalde groepen in de ochtend en avond samen.

- Kinderen van de Visjes en kikkers starten van maandag t/m vrijdag van 7.30-8.30 uur op in de ruimte van de Visjes.
- Kinderen van de Visjes en Kikkers sluiten op maandag, dinsdag en donderdag van 17.30-18.30 uur samen af in de groepsruimte en/of tuin van de Visjes.
- Kinderen van de Dolfijnen sluiten van maandag t/m vrijdag van 18.00 uur tot 18.30 samen af in de ruimte van de Visjes of Dolfijnen. We kijken echt naar de kind behoefte en leeftijdssamenstelling voor welke ruimte het meest geschikt is en hoeveel kinderen er nog zijn.
- Op woensdag en vrijdag zijn er minder kinderen aanwezig op onze locatie. In het belang van de kinderen kijken we wat het best passend is. We blijven zoveel mogelijk in de stamgroepen, indien nodig gaan de kikkers en visjes samenspelen of de dolfijnen en de visjes met een vast pedagogisch professional. We hebben op dit moment geen VE geïndiceerde kinderen op de dagopvang waardoor dit mogelijk is. We blijven onderling goed communiceren met elkaar en lichten ook ouders hierover in via het ouderportaal.

Wanneer kinderen onverhoopt niet kunnen worden opgevangen in de eigen stamgroep, worden zij opgevangen in een tweede stamgroep. Afspraken hierover worden per kind met ouders afgestemd en schriftelijk vastgelegd.

Net als alle vestigingen van Wij zijn JONG werken wij volgens de BKR-rekentool van de Rijksoverheid. Daarmee berekenen we hoeveel pedagogisch professionals er minimaal aanwezig moeten zijn op een groep. Is de dagopvang dagelijks tien uur of meer open, kijken we maximaal drie uur per dag af. Tijdens het afwijken van de BKR zetten we minimaal de helft van het aantal pedagogisch professionals in. In

ons basisrooster staat hoe de inzet van pedagogisch professionals is geregeld voor elke groep apart. [De uren voorschoolse educatie op onze vestiging worden niet in die drie uur aangeboden.](#)

Onze gangbare personeelsdiensten en pauzetijden zien er als volgt uit:

Diensten	Pauzetijd tussen	Pauzeduur per professional
7.30 - 17.00 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
8.00 - 17.30 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
8.30 - 18.00 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
9.00 - 18.30 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten

De meest voorkomende momenten waarop we afwijken van de BRK zijn tijdens openen en sluiten van de groep en gedurende pauzetijden van de pedagogisch professionals. Tijdens deze momenten kunnen kinderen vrij spelen in onze rijke uitdagende omgeving en/of worden er gezamenlijke activiteiten georganiseerd. Dit biedt pedagogisch professionals de mogelijkheid om kinderen te observeren en aan te sluiten bij hun spel en/of activiteit. Op deze manier kunnen de pedagogisch professionals, ook met minder pedagogisch professionals op de groep, tegemoet blijven komen aan de behoeften van kinderen.

In de volgende situaties wordt afgeweken van de BKR:

- Bij openen en sluiten van de groep.
- Tijdens pauzes van pedagogisch professionals.
- Tijdens uitstapjes en activiteiten buiten de stamgroep.

Hierbij gelden de volgende pedagogische afwegingen:

- Er zijn minder kinderen aanwezig bij het openen en sluiten.
- Er liggen veel kinderen te slapen tijdens de pauzes.

Op de volgende manieren blijven pedagogisch professionals aandacht besteden aan de behoeften van de kinderen:

- Duidelijke taakverdeling.
- Herkenbare rituelen zoals dagritme en overschakeling met liedjes.
- Voorbereide omgeving waarin kinderen zich prettig voelen.
- Gedifferentieerd werken om in te spelen op de individuele behoeften.

De eigen stamgroep is voor kinderen een veilige basis. Vanuit veiligheid en vertrouwen willen kinderen hun wereld vergroten en ervaren wat er achter de vertrouwde deur gebeurt. Door soms de stamgroep of de stamgroepruimte te verlaten, krijgen kinderen meer ruimte om op ontdekkingstocht te gaan of te spelen met andere kinderen.

Op onze vestiging verlaten de kinderen de stamgroep of de stamgroepruimte bij de volgende (spel)activiteiten:

Oversteken tussen Stamgroepen:

Dolfijnen en Kikkers:

- Er is een deur met een laag traphekje tussen de groepen, waar kinderen staand contact kunnen maken.
- Bij het opstarten en afsluiten van de dag staat de deur open voor communicatie tussen de Pedagogisch professionals, vooral als ze alleen op de groep staan.
- Kinderen kunnen elkaars groep bezoeken, bijvoorbeeld als broers en zussen samen willen spelen, of als bijna 2-jarigen nieuwsgierig zijn naar de peutergroep. Dit gebeurt alleen als het bijdraagt aan het welbevinden van de kinderen en past bij de situatie.

Activiteiten buiten Stamgroepen:

- Dolfijnen, Kikkers en Visjes:
- Kinderen doen soms mee aan activiteiten buiten hun eigen stamgroep, zowel binnen het SPIL-centrum (bijvoorbeeld in de speelzaal) als buiten in de omgeving, zoals thema-openingen, de Sinterklaas fabriek in Babelhof of een herfstwandeling in het park. Deze activiteiten gebeuren altijd onder begeleiding van de vaste Pedagogisch professionals.
- Ouders worden dezelfde dag nog geïnformeerd als er een uitje is gepland. Daarnaast ondertekenen ouders bij de intake een toestemmingsformulier voor uitstapjes.

Samenwerking met de Basisschool:

- Kinderen van 3,5 jaar en ouder proeven af en toe de sfeer in de kleuterklassen en nemen deel aan activiteiten of vrij spel. We plannen dit regelmatig in, in overleg met de Talisman.
- Er worden gezamenlijke thema-openingen en afsluitingen georganiseerd om de samenwerking tussen de dagopvang en basisschool te versterken en de doorgaande lijn in ontwikkeling te verdiepen.
- Een vaste Pedagogisch professional begeleidt de kinderen bij deze activiteiten, zowel op de basisschool als binnen de vestiging.

Spelen op de Gang:

- Kinderen spelen soms op de gang, waarbij ze op een mat zitten en een ketting dragen om hen te identificeren. Dit gebeurt in groepjes van maximaal vier kinderen, die goed zelfstandig kunnen spelen.

- Kinderen nemen we mee naar de dagopvang bibliotheek samen met pedagogisch professional.
- De Pedagogisch professional houdt toezicht op afstand, waardoor de kinderen een gevoel van zelfstandigheid krijgen. Deze werkwijze is afgestemd met de kleuterklassen, waar ook meerdere groepjes tegelijk zelfstandig spelen.

Bij de uitvoering van deze activiteiten werken we conform het veiligheid- en gezondheidsbeleid.

Vaste gezichten

Wanneer er onverhoopt een vaste pedagogisch professional uitvalt door ziekte, vakantie of verlof gedurende een periode korter dan 4 weken en er geen andere vaste professional beschikbaar is, wordt er tijdelijk een vervangende pedagogisch professional ingezet. In eerste instantie wordt er gekeken of er een andere vaste professional van de desbetreffende groep of de vestiging ingezet kan worden. Wanneer deze niet beschikbaar is, wordt er een vervangende professional ingezet vanuit ons vaste flexteam. Bij langere afwezigheid wordt een nieuw vast gezicht toegewezen. Ouders worden via het ouderportaal of de mail geïnformeerd over de wijzigingen in het rooster.

Om de emotionele veiligheid en stabiliteit te waarborgen, streven we ernaar het aantal vervangende professionals zo veel mogelijk te beperken, zorgen de vaste pedagogisch professionals voor een zorgvuldige overdracht en zet ook de vervangende pedagogisch professional de zes interactievaardigheden in om de kinderen te leren kennen en af te kunnen stemmen op hun interesses en (ontwikkel)behoefte. De vervangende professional luistert en observeert, reageert op een sensitieve en responsieve manier op de verbale en non-verbale signalen van de kinderen; biedt ruimte aan de eigenheid van kinderen en geeft hen de mogelijkheid om zelfstandig te doen wat ze zelfstandig kunnen; biedt de structuur die kinderen nodig hebben om zelfstandig aan de slag te kunnen; voert gesprekken met de kinderen, stimuleert hun ontwikkeling en begeleidt de onderlinge interacties.

Andere specifieke manieren om de emotionele veiligheid en stabiliteit op onze vestiging te waarborgen:

- De vestiging wordt geopend en gesloten door 2 vaste gezichten. We sluiten altijd met 3 medewerkers in schoolgaande weken. Dit heeft te maken met samenwerking met Korein Begoniastraat. (1 PM BSO Begoniastraat, 1 PM BSO Seringenstraat en 1 PM dagopvang Seringenstraat) Op woensdagen en vrijdagen sluiten we met 2 medewerkers.
- Vakanties worden goed op elkaar afgestemd, zie beleid Verlof.
- Invalskrachten vanuit de flexpool binnen Korein krijgen zoveel mogelijk de tussendiensten van 08.30-17.30 uur.

Beroepskrachten in opleiding, stagiairs

Naast onze professionals werken er regelmatig beroepskrachten in opleiding (BBL'ers), stagiairs op onze vestiging. We hanteren het BBL- en stagebeleid van Wij zijn JONG.

Beroepskrachten in opleiding (BBL'ers) en stagiairs.

Op onze vestiging zijn regelmatig één of meerdere BBL'ers en stagiairs aanwezig die worden opgeleid

tot pedagogisch professional. Zij doen ervaring op in de dagelijkse verzorging van kinderen, het begeleiden van kinderen in groepsverband én individueel. Ze worden vaardig in het bedenken en ontwikkelen van activiteiten en het creëren van een vertrouwde omgeving waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit alles gebeurt onder de verantwoordelijkheid van een werkbegeleider: een ervaren pedagogisch professional met expertise in het begeleiden en coachen van stagiairs en BBL-medewerkers.

Naarmate de opleiding vordert, groeit de zelfstandigheid van de BBL'er of stagiair. De focus ligt op het handelingsbekwaam maken van de BBL'er of stagiair in de meest voorkomende werkzaamheden binnen het dagprogramma. De werkbegeleider speelt hierin een centrale rol en wordt daarbij ondersteund door de praktijkopleider. Samen zorgen zij voor een goede begeleiding, onder andere door middel van begeleidingsgesprekken, voortgangsgesprekken met de opleiding en praktische ondersteuning op de werkvloer.

Opvoeden doen we samen.

De praktische invulling van de pijler 'Opvoeden doen we samen' heeft drie onderdelen: het contact met ouders, ons groepsmanagement, en de samenwerking met andere organisaties zoals basisscholen. Samen zetten we ons in voor de kinderen, zodat zij hun mogelijkheden en talenten optimaal kunnen ontwikkelen.

Opvoeden doen we samen – met ouders

In dit deel: kennismaken en wennen, de mentor, elkaar informeren, en samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen.

Kennismaken en wennen

In de eerste periode leggen we de basis van de vertrouwensrelatie tussen de ouders, het kind en de pedagogisch professionals. Het ene kind heeft meer moeite met nieuwe situaties of een nieuwe omgeving dan het andere. We besteden daarom bewust aandacht aan het wennen. Hoe eerder een kind zich veilig voelt bij ons (welbevinden), hoe sneller het betrokken kan spelen. Tijdens de kennismaking zoeken we met de ouders naar een manier van wennen die prettig is voor hun kind. In de wenperiode kijken we samen naar het welbevinden en we evalueren hoe het met hun kind gaat, zodat we eventueel iets kunnen aanpassen.

Hieronder lees je hoe we kinderen laten wennen aan de nieuwe groep:

Bij de babygroep en verticale groep vinden we het wennen van groot belang voor het welbevinden van de baby. Tijdens de intake bespreken we met ouders hoe belangrijk dit proces is. Wennen begint vaak met een uurtje, dat geleidelijk wordt uitgebreid in overleg met ouders en de vaste pedagogisch professionals.

We nemen de tijd om ervoor te zorgen dat de baby zich comfortabel voelt. De babygroep heeft 4 vaste gezichten en de verticale groep 3 vaste gezichten, zodat er altijd een vertrouwde professional aanwezig is voor het kind en de ouders.

Ook voor nieuwe peuters is veel aandacht. We bespreken met de ouders en de nieuwe pedagogisch professionals de wenafspraken. Ook hier bouwen we de wenmomenten geleidelijk op, zodat het kind rustig kan wennen aan de nieuwe omgeving.

Nieuw kind:

Nadat een kind is aangemeld, neemt de mentor contact op met de ouders voor een intakegesprek, ongeveer twee weken voor de plaatsing. Tijdens de intake bespreken we wie de mentor en pedagogisch medewerkers zijn en stellen we in overleg met ouders een wenprocedure op, aangepast aan de behoeften van het kind. Dit kan variëren van een uurtje tot een volledige dag, afhankelijk van hoe het kind reageert.

Overgang binnen de groepen:

Wanneer een kind doorgroeit van de babygroep naar de Kikkers, bespreken we met ouders en de nieuwe pedagogisch professionals de wenafspraken. Ook hier bouwen we de wenmomenten geleidelijk op, zodat het kind rustig kan wennen aan de nieuwe omgeving.

Tijdens het intakegesprek bespreken we de volgende punten, dit geldt voor alle groepen:

- Gegevenscheck.
- Ondertekenen van akkoordverklaringen, inclusief het uitwisselen van gegevens binnen ons SPIL-centrum.
- Bespreking van kind-specifieke aspecten (bijv. vaccinaties, allergieën, voedings- en slaapschema's).
- Vragen van ouders.
- Uitleg over mentorschap, groepsregels, overdracht, haal- en brengmomenten.
- Toelichting op het KIJK-dagboek (evaluaties na 3 maanden en jaarlijks).
- Vastleggen van wenmomenten.
- Overhandigen van een informatieboekje aan ouders en welkomst cadeautje.

De mentor

Ieder kind krijgt een mentor toegewezen. Dat is een van de pedagogisch professionals van de groep. Ouders worden door de mentor hierover geïnformeerd middels een *persoonlijk gesprek of bericht via het ouderportaal*. De mentor is het eerste aanspreekpunt voor de ouders en voert ook het intakegesprek. Ze vertelt het kind en de ouders dan onder andere wat haar rol als mentor betekent. Allereerst volgt de mentor de ontwikkeling van het kind. Ze heeft aandacht voor het welbevinden en de betrokkenheid van het kind, en nodigt de ouders uit om daarover in gesprek te gaan. Verder streeft ze naar een soepele overgang tussen thuis en de opvang, en – als het kind vier jaar is – naar een goede overgang naar het onderwijs en de bso. Als de mentor langere tijd afwezig is, zorgen we voor vervanging. De nieuwe mentor licht de ouders daarover in. Als we een mentor toewijzen, kiezen we er een die voldoende aanwezig is tegelijkertijd met het kind. We houden ook rekening met het aantal kinderen waarvan een pedagogisch professional al mentor is.

Elkaar informeren

We vertellen ouders waar ze belangrijke informatie kunnen vinden. Daarnaast laten we weten wat hun kind bij ons doet en hoe het gaat. Als ouders behoefte hebben aan een gesprek of een vraag willen stellen, dan maken we daar tijd voor. Wij informeren ouders, en ouders informeren ons. Want we horen graag hoe het thuis met het kind gaat. Dankzij die informatie kunnen we beter aansluiten bij (het gedrag van) het kind. Tijdens individuele contacten stemmen we goed af op alle verschillende ouders die onze vestiging bezoeken. We benaderen ook regelmatig alle ouders tegelijk als we informatie willen delen.

Breng- en haalmoment

Het breng- en haalmoment is een laagdrempelige mogelijkheid om met ouders te praten en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van hun kind. Daarbij letten we op privacy: als er andere ouders of kinderen in de buurt zijn, bespreken we geen privé-zaken van het kind of de ouders.

Gesprek met de mentor

Minimaal eenmaal per jaar [en bij VE eenmaal per half jaar](#) heeft de mentor met ouders een gesprek over de ontwikkeling van hun kind. Als de ouders of de mentor vaker behoefte hebben aan een persoonlijk gesprek, dan maken wij daar graag een afspraak voor.

Samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen

Opvoeden doen we samen met ouders. We sluiten aan op thuis, met een gezamenlijk doel: de ontwikkeling van kinderen verrijken. Ook voor kinderen met een VE-indicatie heeft de wederzijdse betrokkenheid een grote meerwaarde, want door samen een (taal)rijk aanbod te bieden – thuis en op de vestiging – zien we dat het kind steeds (taal)vaardiger wordt, waardoor het zich op alle gebieden positief ontwikkelt.

Hieronder lees je hoe we samenwerken en aansluiting zoeken bij de thuissituatie.

- We laten ouders weten met welke woorden, liedjes of activiteiten/spelimpulsen we bezig zijn.
- We betrekken ouders bij thema's, projecten en activiteiten/spelimpulsen.
- We laten ouders weten hoe ze thuis bij het thema kunnen aansluiten.
- We versturen regelmatig een themabrief.
- We ontvangen graag materialen voor de thematafel.
- **Betrekken bij Thema's en Projecten:** We nodigen ouders uit om betrokken te zijn bij thema's, projecten en spelimpulsen die we op de groep aanbieden.
- **Thuis Aansluiten:** We geven ouders tips over hoe ze thuis bij het thema kunnen aansluiten en vragen feedback over hoe deze activiteiten thuis verlopen. Dit helpt ons om ons aanbod beter af te stemmen op de thuissituatie.
- **Themabrieven en Materialen:** We versturen regelmatig themabrieven en ontvangen graag materialen voor de thematafel van ouders.
- **Communicatie bij Brengen en Halen:** We maken van de breng- en haalmomenten gebruik om ouders te spreken en op de hoogte te blijven van de thuissituatie.
- **Feesten en Evenementen:** We nodigen ouders uit om mee te vieren met verjaardagen en andere speciale evenementen op de groep.
- **Familiemuur:** We hebben een familiemuur waar ouders informatie en foto's kunnen delen over hun gezin.
- **Nieuwsbrief en Ouderportaal:** We houden ouders op de hoogte via een nieuwsbrief in het ouderportaal, met informatie over woorden, liedjes, activiteiten en spelimpulsen die we gebruiken. Ook delen we foto's en filmpjes van de activiteiten en creaties op het ouderportaal en op vestiging.
- **Ouderbijeenkomsten:** We organiseren ouderbijeenkomsten in samenwerking met scholen en de bibliotheek. Deze bijeenkomsten bieden ouders de kans om vragen te stellen en meer te leren over hoe ze thuis kunnen ondersteunen.
- **Evaluatiegesprekken:** We plannen minimaal één keer per jaar een evaluatiegesprek met ouders. Na 3 maanden, en vervolgens bij 1 jaar, 2 jaar, 3 jaar, en 3,9 jaar, vinden er evaluatiegesprekken plaats, waarbij ook een driehoek gesprek met school, ouders en mentor wordt gehouden.
- **Registratie en Gesprekken:** We registreren de voortgang van elk kind twee keer per jaar en hebben rond de verjaardag van het kind een kort gesprek van 10 minuten met ouders. Extra gesprekken kunnen op aanvraag van ouders of pedagogisch professionals worden ingepland.

- **Actieve Betrokkenheid:** We zoeken voortdurend naar passende vormen om ouders bij thema's, projecten, en activiteiten te betrekken en hun betrokkenheid te vergroten.

Deze aanpak zorgt ervoor dat we een gezamenlijke en effectieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de kinderen, waarbij we de thuissituatie en de behoeften van elk kind centraal stellen.

Opvoeden doen we samen – door groepsmanagement.

In dit deel: gedifferentieerd werken, beredeneerd werken, teamwerk, samen kinderen volgen, naar een volgende groep of naar de basisschool, signaleren van bijzonderheden, pedagogisch beleid evalueren en borgen, en pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar.

Gedifferentieerd werken

Gedifferentieerd werken staat voor onderscheid maken en variëren. Want kinderen verschillen qua leeftijd, niveau, interesse en eigenheid. Er is ook een overeenkomst: ze zijn allemaal nieuwsgierig. Ze willen graag nieuwe dingen ontdekken en volgende stappen zetten. Door gedifferentieerd te werken, spelen we in op onderlinge verschillen en op de nieuwsgierigheid van ieder kind. In de praktijk betekent gedifferentieerd werken dat we aandacht hebben voor alle ontwikkelingsgebieden, voor de eigenheid en het ontwikkelingsniveau van elk kind. Daar laten we onze aanpak op aansluiten.

Aandacht voor alle ontwikkelingsgebieden (zie bijlage 1)

Met goed groepsmanagement zorgen we in het dagelijkse werk voor een gevarieerd aanbod. Dat aanbod sluit aan op alle ontwikkelingsgebieden. Alle ontwikkelingsgebieden hangen met elkaar samen en zijn even belangrijk. We weten goed hoe kinderen zich ontwikkelen, en daarom begrijpen we welke variatie er nodig is in onze interactie met kinderen, in de speelleeromgeving en bij de activiteiten en spelimpulsen. Zo blijft de betrokkenheid hoog.

Eigenheid en ontwikkelingsniveau

Door goed te kijken naar kinderen, bieden we passende variatie en keuze in interactie met kinderen, in de speelleeromgeving en bij de activiteiten en spelimpulsen. Zo maken we bijvoorbeeld onderscheid in open-, gesloten, doe- en denkvragen, in de hoeveelheid van keuzes binnen een activiteit en de complexiteit van materialen.

Beredeneerd werken

Beredeneerd werken staat voor: plannen wat we doen. We laten kinderen doelgericht 'de zone van de naaste ontwikkeling' ervaren. Dat betekent dat ze een volgende stap kunnen zetten in hun ontwikkeling. Hoe helpen we kinderen daarbij? Om te beginnen leren we ze goed kennen. Dat doen we door dagelijks naar ze te kijken, met ze te praten en met ze te spelen. Daarnaast kijken we met ons kindvolgsysteem meer objectief naar een kind. Vanuit deze kennis over het kind plannen we vervolgens ons beredeneerde aanbod. Zo zorgen we ervoor dat alle kinderen nieuwsgierig blijven en een volgende stap kunnen zetten als ze dat willen. Wat we zien gebeuren bij de kinderen en wat we horen van de ouders, gebruiken we weer voor de volgende fase in ons beredeneerde aanbod. Zo volgen we steeds opnieuw de PDCA-cyclus van plan, do, check, act (plannen, uitvoeren, kijken hoe het werkt en bijsturen). Bij het beredeneerde aanbod gebruiken we een themaplanning/groepsplan.

Teamwerk

Een groep kinderen begeleiden vraagt om teamwerk. Wie doet welke taak en hoe verdelen we onze aandacht over de kinderen, binnen en buiten? Daar denken we samen over na. Regelmatig nemen we ruimte voor spelbeschikbaarheid: het rustig kijken naar het spel van kinderen of het meespelen met hun spel. Zo kijken de pedagogisch professionals dagelijks naar het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen. Op grond daarvan verdelen ze hun aandacht en taken. In het teamoverleg [en bij het maken van de \(thema\)planningen](#) maken ze daar afspraken over. Tijdens het teamoverleg [en het evalueren van de uitgevoerde \(thema\)planning](#) bekijken ze hoe de taak- en rolverdeling is verlopen en hoe ze de taken en rollen de komende periode gaan verdelen.

Samen kinderen volgen

Spelende kinderen laten hun interesses en ontwikkeling zien. Door bewust te kijken naar wat kinderen bezighoudt – Wat spelen ze? Hoe spelen ze? Wat maken ze, en op welke manier? – leren we de kinderen beter kennen. We volgen hun ontwikkeling ook systematisch. Dat doen we met een (digitaal) kindvolgsysteem. We gebruiken de informatie uit het kindvolgsysteem voor keuzes en aanpassingen voor het individuele kind, de groep of de vestiging. De mentor van het kind bespreekt individuele observaties met de ouders (zie 'Opvoeden doen we samen – met ouders').

Onze vestiging gebruikt dit kindvolgsysteem:

KIJK! Digitaal

Op onze vestiging maken we gebruik van het digitale kind volgsysteem KIJK!. Dit systeem helpt ons om de ontwikkeling van elk kind te volgen en vast te leggen. We gebruiken de verzamelde informatie uit KIJK! om gerichte keuzes en aanpassingen te maken voor zowel individuele kinderen als de groep als geheel.

Registraties en Oudercontacten

We voeren op vaste momenten registraties uit om een duidelijk beeld te krijgen van de ontwikkeling van elk kind. Deze registraties worden gevolgd door gesprekken met ouders om voortgang te bespreken en eventuele vragen te beantwoorden. De registratiemomenten zijn:

- Na drie maanden (wenperiode bij start of overgang)
- 0,6 jaar
- 0,11 jaar
- 1,6 jaar
- 1,11 jaar
- 2,6 jaar
- 2,11 jaar
- 3,6 jaar
- 3,11 jaar

Tijdens deze registraties wordt gekeken naar de voortgang van de ontwikkeling en worden de bevindingen gebruikt om het groepsplan bij te stellen. We hebben minimaal eenmaal per jaar een oudergesprek rondom de verjaardag van het kind, los van de intake en het evaluatiegesprek na de

wenperiode. Tussentijdse gesprekken kunnen op verzoek van medewerkers of ouders plaatsvinden om voortgang of andere punten te bespreken.

Observeren en Groepsplan

Medewerkers observeren continu tijdens het dagelijks spel en activiteiten. Door het inzetten van spelimpulsen en doelgerichte activiteiten in combinatie met de SLO-doelen, maken zij gerichte aantekeningen. Deze observaties worden later gebruikt voor de registraties. Het groepsplan, dat twee keer per jaar wordt bijgesteld, biedt een overzicht van de situatie en samenstelling van de groep. Op basis van dit plan worden vervolgacties en activiteiten ingepland om de ontwikkeling van zowel de groep als de individuele kinderen verder te stimuleren.

Naar een volgende groep of naar de basisschool

Stroomt een kind door naar een nieuwe groep, dan zorgen we voor een geleidelijke overgang en een doorgaande lijn. We spreken wenmomenten af en de mentor draagt het kind zorgvuldig over aan de collega's van de nieuwe groep. Als een baby geen uitdaging meer vindt in de babygroep – of omgekeerd: als een kind emotioneel nog niet toe is aan een volgende groep – kan het tijdstip van doorstromen wijzigen. Dat gaat altijd in overleg met de ouders. We houden ook rekening met de samenstelling van groepen: de pedagogisch professionals moeten in staat zijn om aandacht te geven aan alle kinderen. Het belang van het kind staat altijd voorop.

Gaat een kind over naar een andere groep of vestiging, dan dragen we de kennis over het kind – vastgelegd in het kindvolgsysteem – over aan de nieuwe groep. Heeft de nieuwe groep een ander LRK-nummer, dan vraagt de mentor toestemming aan de ouders om de informatie over te dragen, middels het formulier 'uitwisselen gegevens ketenpartners'. Is het LRK-nummer hetzelfde, dan hoeven de ouders alleen geïnformeerd te worden (afstemming). Vervolgens neemt de mentor contact op met de mentor van de nieuwe groep. Indien gewenst plannen de oude en nieuwe mentor een persoonlijk gesprek over het kind. Bij voorkeur is daar ook een van de ouders bij.

Gaat een kind starten op de basisschool, dan draagt de mentor het kind zorgvuldig over na toestemming van de ouders. Tijdens de eerste intake op onze vestiging vragen we die toestemming al. Daarnaast stemt de mentor vóór de overdracht met de ouders af welke informatie we de school geven op het overdracht-/doorstroomformulier.

Onze vestiging zorgt voor een warme overdracht. Dat houdt in dat we de informatie uit het overdrachtsformulier persoonlijk bespreken met een direct betrokken medewerker van de basisschool. Dat gesprek voeren we bij voorkeur samen met de ouders.

Op onze vestiging gebruiken we voor de overdracht:

Gebruik van KIJK! Digitaal

We maken gebruik van KIJK! Digitaal voor de overdracht. Dit systeem biedt inzicht in de ontwikkeling van het kind door middel van rapportages die we delen met de basisschool.

Warme Overdracht

Er vindt een warme overdracht plaats voor "zorgleerlingen." We bekijken per casus of het waardevol is als de ouders hierbij aanwezig zijn.

Daarnaast hebben we ook een reguliere overdracht voor alle overige peuters die doorstromen naar school in ons spilcentrum. De pedagogisch professional neemt daarvoor contact op met de desbetreffende leerkracht of VE- coördinator.

Signaleren van bijzonderheden

We observeren en volgen de ontwikkeling van kinderen. Bijzonderheden bespreken we altijd eerst met de ouders. Signaleren we bijzonderheden, dan gaan we te werk volgens de door Wij zijn JONG beschreven zorgstructuur. Waar nodig schakelen we interne of externe experts in of verwijzen we ouders door naar passende instanties. Zij kunnen duiden wat er aan de hand is en geven advies over het vervolg. Uiteraard gebeurt dat altijd in nauw overleg met de ouders en na hun toestemming. Kortom: we blijven zorgvuldig in contact met de ouders en – na hun toestemming – ook met de externe instanties en de eventuele basisschool. In het team evalueren we de signalering.

Bij vragen over de ontwikkeling en het gedrag van kinderen kunnen we – in overleg en afstemming met de ouders – deze medewerkers of instanties raadplegen:

Interne en Externe Ondersteuning

- **Pedagogisch Coach (Inclusief VE-Coach)**
De pedagogisch coach kijkt naar het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen en maakt een scan van de groep. Bij signalen van bijzondere ontwikkeling geeft de coach dit door aan de pedagogisch medewerkers en vestigingsmanager. Indien nodig worden andere instanties ingeschakeld.
- **Intern Begeleider Kinderopvang**
Voor kinderen onder de 3 jaar schakelen we een intern begeleider binnen Korein in. Voor kinderen ouder dan 3 jaar betrekken we de intern begeleider van de basisschool om al betrokken te zijn voordat het kind overstapt. De intern begeleider observeert, maakt een verslag en biedt advies over mogelijke extra ondersteuning zoals logopedie of fysiotherapie.
- **Ambulante Medewerker KluppluZ**
Bij specifieke zorgvragen kan ambulante zorg worden aangevraagd, meestal op advies van de intern begeleider. Deze zorg kan gericht zijn op één kind of een groep kinderen die extra ondersteuning nodig heeft.
- **Logopedist**
Als de taalontwikkeling van een kind stagneert of de uitspraak niet duidelijk is, kan logopedie worden ingezet. Wij of de ouders nemen contact op met de GGDbzo om logopedische ondersteuning te regelen.
- **Lumens**
Lumens biedt pedagogische ondersteuning voor gezinnen met kinderen van 0-6 jaar bij opvoedingsproblemen en taalachterstand. Lumens werkt samen met ons spilcentrum en sluit

aan bij de thema's van de opvang. De begeleiding gebeurt in de thuissituatie en Lumens organiseert ouderbijeenkomsten met de VVE-coördinator en vestigingsmanager.

- **WIJ Eindhoven**

Voor kinderen ouder dan 6 jaar of bij vragen die verder gaan dan alledaagse opvoeding, verwijzen we ouders naar WIJ Eindhoven. Zij bieden advies en ondersteuning bij ingewikkelde situaties, vermoedens van kindermishandeling, of grote gedragsproblemen. WIJ Eindhoven kan ouders ook helpen bij het vinden van de juiste hulp in de stad.

Pedagogisch beleid en praktijk evalueren en borgen

Samen volgen we dagelijks **het welbevinden en de betrokkenheid** van kinderen in samenhang met hun ontwikkeling. Daarbij gebruiken we het kindvolgsysteem. Zitten de kinderen goed in hun vel, zijn ze ontspannen en voelen ze zich veilig? Dan zit het goed met het welbevinden. Doen de kinderen tijdens het spelen en de activiteiten nieuwe ervaringen op? Zijn ze geboeid en gefascineerd door de activiteit? Zit er uitdaging in het spel of activiteit? Dan is ook de betrokkenheid hoog.

In het Pedagogisch Kompas, het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG, staat uitvoerig beschreven hoe **welbevinden en betrokkenheid** voor ons de belangrijkste toetsstenen zijn om de ontwikkeling van kinderen te beoordelen. De mate van welbevinden en betrokkenheid daagt ons uit om de pedagogische kwaliteit voortdurend aandacht te geven. Daarbij nemen we steeds de vier pijlers onder de loep om onze aanpak te verbeteren:

Opvoeden doen we samen – Kunnen we onze samenwerking verbeteren? Met ouders, met elkaar en met andere organisaties?

In een rijke uitdagende omgeving – Hoe rijk en uitdagend is ons aanbod?

Met ruimte voor initiatief – Bieden we voldoende keuzevrijheid? Is het dagritme afgestemd op ruimte voor initiatieven van kinderen? Zijn onze activiteiten/spelimpulsen passend en verrijkend?

Altijd in dialoog – Weten we wat kinderen beweegt, wat kinderen bezighoudt en hoe we aansluiten bij hun behoeften en beleavingswereld?

Aan welbevinden en betrokkenheid zien we hoe het gaat met een kind én met onze pedagogische kwaliteit. Jaarlijks monitoren en meten we die, zodat we zicht houden op wat we kunnen aanpakken. De jaarlijkse cyclus waarmee we onze pedagogische kwaliteit borgen bestaat uit deze fasen:

- De pedagogische praktijk evalueren.
- Vanuit die evaluatie pedagogische doelen bepalen.
- Werken aan de pedagogische doelen met acties die de vier pijlers versterken (via werkoverleg, coaching en/of scholing/training).
- Het effect van onze aanpak beoordelen door te kijken naar het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen.

De pedagogische praktijk en beleid monitoren en evalueren we met de volgende instrumenten:

Jaarlijks evalueren we onze pedagogisch praktijk met de PIB (pedagogische praktijk in beeld).

Doorlopend gebruiken wij de vijfpuntsschalen van welbevinden en betrokkenheid om het dagelijkse pedagogische proces te volgen en onze pedagogische aanpak op af te stemmen.

- **PIB-screening:**

Jaarlijks evalueren we onze pedagogische praktijk met de PIB (Pedagogische Praktijk in Beeld). Doorlopend gebruiken wij de vijfpuntsschalen van welbevinden en betrokkenheid om het dagelijkse pedagogische proces te volgen en onze pedagogische aanpak op af te stemmen.

- **Pedagogische scan:**

Met het Pedagogisch Kompas voeren we een scan uit die inzicht geeft in de huidige praktijk en waar verbeteringen mogelijk zijn.

- **Aanpassingen op basis van de scan:**

Op basis van de uitkomsten van de scan brengen we gerichte veranderingen aan in de aanpak.

- **Coaching en feedback:**

Door middel van coaching en voortdurende feedback brengen we in kaart welke effecten onze pedagogische ontwikkeling heeft op de praktijk.

Door deze aanpak borgen we dat onze pedagogische kwaliteit continu in ontwikkeling blijft en afgestemd is op de behoeften van de kinderen.

Pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar

In 2026 legt onze vestiging de focus op onderstaande pedagogische doelen.

Pedagogisch medewerkers zijn veelal actief in gesprek met kinderen, maar benutten nog niet alle interactieve vaardigheden die bijdragen aan rijke, betekenisvolle interacties. Hierdoor blijven kansen liggen om de (taal)ontwikkeling, het zelfvertrouwen, de autonomie en de sociale vaardigheden van kinderen verder te stimuleren.

Ontwikkelkans: Versterken van de interactieve vaardigheden & beschikbaar zijn voor kinderen

Versterken van de interactieve vaardigheden

Door het versterken van de interactieve vaardigheden en het bewust beschikbaar zijn van pedagogisch medewerkers ontstaat er ruimte voor diepgaandere interacties met/tussen kinderen. Dit draagt bij aan een rijkere taal omgeving, sterkere sociale competenties, zelfvertrouwen en autonomie en "dieper leren" (open vragen, doorvragen en samen nadenken=>ze ontwikkelen hogere-orde denkvaardigheden).

Beschikbaarheid

"Het is van groot belang dat medewerkers bewust beschikbaar zijn voor de kinderen. Door écht aanwezig en bereikbaar te zijn, creëren we een veilige en stimulerende omgeving waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Onze betrokkenheid en aandacht vormen de basis voor hun groei, zelfvertrouwen en welbevinden."

Dit willen we bereiken door in 2026 de pijler **Altijd in dialoog** centraal te stellen en bewustwording te creëren omtrent beschikbaar zijn. We willen hierbij gebruik maken van individuele coaching, middels PEB.

Resultaat: Aan het einde van het jaar zijn pedagogisch medewerkers zich bewuster van hun interactievaardigheden en passen zij deze doelgericht toe in de dagelijkse praktijk. Kinderen ervaren meer ruimte voor ontwikkeling en betrokkenheid. Daarnaast is bewust beschikbaar zijn een basishouding geworden, die op alle groepen terug is te zien.

Opvoeden doen we samen – met andere organisaties.

In dit deel: de doorgaande lijn met het onderwijs en samenwerken met andere organisaties.

Doorgaande lijn met het onderwijs

Hieronder lees je met welke scholen voor basisonderwijs we samenwerken en de manier waarop we dat doen. [We stemmen met het onderwijs af hoe onze VE inhoudelijk aansluit op de school, en de school op ons, zodat er een doorgaande lijn ontstaat tussen de voorschoolse educatie en het basisonderwijs in groep 1. Denk aan gezamenlijke thema's, een herkenbaar ouderbeleid of een doorgaande lijn in spelmateriaal.](#)

Naam basisschool	Samenwerking
Basisschool de Talisman	• Thema's en Activiteiten: We coördineren thema's zoals Sinterklaas, kerst, en carnaval, en stemmen activiteiten af die zowel in de kinderopvang als op school worden uitgevoerd. We passen ons soms aan op de behoeften en initiatieven van de kinderen, wat kan betekenen dat we afwijken van het schoolthema om beter aan te sluiten bij hun belevingswereld. • Observatiemethoden: Zowel wij als de basisschool gebruiken het kind volgsysteem KIJK! Digitaal. Kinderen die overstappen van onze kinderopvang naar de basisschool worden in het KIJK!-systeem van de school overgezet, zodat informatie naadloos kan worden gedeeld. • Overlegstructuur: Elke 8 weken vindt er overleg plaats tussen de vestigingsmanager, intern begeleider (IB-er), VVE-coördinator, en pedagogisch coach. Tijdens deze overleggen worden de kinderen besproken die binnenkort naar school gaan, en worden eventuele ouderbijeenkomsten en gezamenlijke activiteiten gepland. Deze samenwerking helpt ons bij het

	verdelen van kinderen over klassen en het afstemmen van zorg en ondersteuning. • 3+ Groep: Om kinderen te laten wennen aan de schoolomgeving, brengen zij regelmatig een bezoek aan kleuterklassen. We zorgen ook dat zij thema-openingen en afsluitingen bijwonen, zodat ze vertrouwd raken met de schoolomgeving en materialen. • Zorgjaarplan: Samen met basisschool de Talisman hebben we een zorgjaarplan opgesteld. Dit plan beschrijft hoe we omgaan met zorgen in de ontwikkeling van een kind en hoe we ouders en andere instanties hierbij betrekken. Het plan omvat verschillende overlegstructuren: ○ Klein Zorgoverleg (KZO): Dit overleg vindt minimaal 4 keer per jaar plaats en betreft kinderen op zorgniveau 1 en 2. Na elk overleg wordt een kort verslag gestuurd naar leerkrachten en pedagogisch professionals. ○ Breed Spilzorgoverleg (BSZO): Dit overleg bespreekt kinderen op zorgniveau 3, 4 of 5. Hierin zijn alle spilpartners, de GGDbzo, en WIJ Eindhoven vertegenwoordigd. Het doel is om risicokinderen en -gezinnen in kaart te brengen en te bepalen welke ondersteuning nodig is. • Overdracht : Bij de overgang naar de basisschool maken we gebruik van KIJK! Digitaal voor de overdracht. Dit systeem biedt inzicht in de ontwikkeling van het kind door middel van rapportages die we delen met de basisschool. Er vindt een warme overdracht plaats voor "zorgleerlingen en overdracht voor alle kinderen." We bekijken per casus of het waardevol is als de ouders hierbij aanwezig zijn.

Samenwerken met andere organisaties

Onze vestiging werkt samen met:

- **Logopedie:**

Bij vermoeden van spraak- of taalproblemen bespreken we dit met de ouders, die vervolgens via het consultatiebureau een doorverwijzing naar een logopedist kunnen krijgen.

- **Consultatiebureau/GGD:**

Vier keer per jaar overleggen de vestigingsmanager, VVE-coach of een pedagogisch professional met de contactpersoon van GGDbzo. Voorafgaand vragen we altijd ouderlijke toestemming als we specifieke zorgen willen delen, zoals de noodzaak van een VE-indicatie.

- **Onderwijs:**

We werken nauw samen met de basisschool, vooral op het gebied van Voor- en Voegschoolse Educatie (VVE). We gebruiken dezelfde thema's, organiseren gezamenlijke activiteiten, en overleggen regelmatig over kinderen die extra taalondersteuning nodig hebben.

- **Bibliotheek:**

De contactpersoon (danny) van de bibliotheek heeft regelmatig contact met de voorleescoördinator, vestigingsmanager en VE-coördinator van de school. Hij helpt bij de ouderbijeenkomsten, bekijkt het aanbod binnen het spilcentrum en zoekt continu naar manieren om ouders en kinderen thuis te bereiken voor extra taalaanbod. Zo maakt hij bijvoorbeeld per thema een padlet met liedjes, filmpjes en ideeën, die we in de nieuwsbrief met ouders delen.

In een rijke uitdagende omgeving.

In dit hoofdstuk: indeling van de ruimte, inrichting van de hoeken en plekken, geordend materiaal, buitenruimte, [duidelijkheid voor ieder kind](#).

Indeling van de ruimte

Onze vestiging heeft een prettige, sfeervolle en rustige uitstraling. Aantrekkelijk en niet te prikkelend. De kleuren zijn bewust gebruikt. En de aankleding van de wanden sluit aan bij de leeftijd van de kinderen. Verder zorgen we voor een goed overzicht en houden we belangrijke looproutes vrij. Zo creëren we een plek waar kinderen, ouders en pedagogisch professionals zich prettig voelen.

De rijke uitdagende omgeving bevat open ruimte en hoeken/plekken die zijn ingericht voor een bepaald spel of activiteit. Voor de baby's is er bijvoorbeeld een plek voor rammelaars, een ruimte om te draaien of te kruipen, en een zachte plek. Voor dreumesen is er bijvoorbeeld een plek om speelgoed vooruit te duwen, of om alles wat in huis gebeurt na te spelen. Dankzij de gevarieerde hoeken en plekken kunnen dreumesen en peuters hun eigen keuzes maken. Waar wil ik gaan spelen? Wat zal ik daar spelen? Met wie wil ik spelen? [In de VE hebben we voor de peuters hoeken of plekken voor beeldend bezig zijn \(knutselplek\), bouwen \(bouwhoek\), doen alsof \(huishoek\), fantasiespel met auto's, treinen, dieren, blokjes \(ministad of wereldstad\), plaatjes kijken en lezen \(leeshoek\), puzzels en spelletjes \(spelletjestafel\) en vaak ook een thematafel of -hoek.](#)

De plekken zijn afgebakend met bijvoorbeeld kasten, speelschermen, matten of tape. Dat zorgt voor duidelijkheid en concentratie. Er is ruimte voor rustig en meer actief spel, voor individueel spel en spelen in kleine groepjes en om met z'n allen te zingen. Elk kind heeft iets eigens in de ruimte, zoals een eigen vakje, kapstok, stoel of foto.

De verdeling van de speelhoeken en -ruimtes past bij de leeftijdsgroep van de kinderen. Ook de toiletruimtes bieden de mate van privacy en zelfstandigheid die bij de leeftijd past.

Inrichting van de hoeken en plekken

We zoeken, soms samen met de kinderen, naar gevarieerde materialen voor in de speelruimtes. Alle kinderen kunnen in de hoeken iets van hun niveau vinden en hebben voldoende keuze. Kinderen kunnen naast of met elkaar bezig zijn met voldoende materialen. Het materiaal wordt regelmatig aangevuld en afgewisseld. Verder zijn er in elke groep materialen en illustraties te vinden waarop verschillende culturen en rollen zichtbaar zijn. Daarnaast liggen er veilige echte materialen die passen bij de leeftijd – zoals pollepels, mutsen of een vaatdoekje – en open materiaal waar kinderen zelf betekenis aan kunnen geven zoals dozen, takken of lege melkpakken. Veilige echte en open materialen bieden extra kansen voor verdiepend spel.

Geordend materiaal

De materialen zijn overzichtelijk geplaatst en zo nodig gelabeld. Die ordening helpt onszelf, maar is ook belangrijk voor het spel van kinderen. Ze kunnen het materiaal vinden en gemakkelijk opbergen. Ook voor ouders is het handig om snel een goed overzicht te hebben. Soms bewaren kinderen gemaakte spullen een tijdje, bijvoorbeeld om er de volgende keer mee verder te gaan of om iets tentoon te stellen. Ook daar reserveren we een plek voor.

Buitenruimte

We streven naar een uitnodigende buitenspeelplaats. Buiten hebben kinderen andere spelmogelijkheden en ze doen er belangrijke ervaringen op. We leggen de nadruk op bewegen en motoriek. Buiten kunnen kinderen rennen, met de bal spelen, fietsen, met zand spelen en van alles in de natuur ontdekken. Ook buiten is er een zichtbare verdeling van de ruimte. We zorgen voor een veilige, gevarieerde ondergrond die past bij het spel – bijvoorbeeld gras, steen, zand of een ondergrond met een klein niveauverschil. Ook zorgen we voor gevarieerde buitenmaterialen die gemakkelijk te vinden en op te ruimen zijn. Elke dag willen we buiten zijn.

Duidelijkheid voor ieder kind

Een rijke uitdagende omgeving houdt in dat de indeling ook geschikt is voor kinderen die aan het wennen zijn of het Nederlands nog moeten leren. De indeling spreekt daarom grotendeels voor zich – zonder dat er mondelinge uitleg nodig is. Kinderen kunnen rustig en geconcentreerd spelen. Dankzij labels begrijpen ze waar de hoeken voor staan en wat er in de hoeken te vinden is. Er is voldoende spel materiaal dat kinderen zonder woorden kunnen gebruiken, en speelgoed dat makkelijk uit te leggen is door iets voor te doen. Vanuit ons programma passen we de speelhoeken regelmatig aan, zodat ze

passen bij de thema's of het spel. Bijvoorbeeld met andere materialen in de huishoek, andere puzzels, boeken of auto's.

Met ruimte voor initiatief.

In dit hoofdstuk: een vast maar flexibel dagritme, overgangen in het dagritme, belangrijke onderdelen in het dagritme, [een begrijpelijke dagindeling voor ieder kind](#).

Een vast maar flexibel dagritme

Een dagritme of dagindeling is een vaste volgorde van dagelijkse gebeurtenissen. De dag is ingedeeld in herkenbare periodes met vaste onderdelen. Maar het dagritme is ook flexibel: wat de kinderen doen, staat niet tot in detail vast. Elke dag hebben ze bijvoorbeeld de ruimte om vrij te spelen. Het vrij spelen wordt afgewisseld met begeleide of geleide activiteiten/spelimpulsen. Bij vrij spelen ligt het initiatief geheel bij het kind, bij een begeleide activiteit/spelimpuls doen pedagogisch medewerkers met het kind mee, en bij geleide activiteiten/spelimpulsen ligt het initiatief bij ons. Met het dagritme zorgen we voor een balans tussen herhalen en nieuwe ervaringen opdoen. Bij de geleide activiteiten letten we op een goede afwisseling tussen de ontwikkelingsgebieden. En we blijven kinderen de ruimte bieden voor eigen initiatieven.

Onze globale dagindeling ziet er zo uit:

De dag start om 07:30 uur met het brengmoment. Kinderen worden ontvangen en hebben de gelegenheid om vrij te spelen. Rond 09:00 uur ruimen we samen op, lezen een verhaaltje voor en zingen liedjes. Daarna volgt om 09:30 uur het fruitmoment, waarna we rond 10:00 uur een korte verschoonronde doen.

Vanaf 10:15 uur gaan we naar buiten om te spelen.

We bieden VE-gestuurde activiteiten aan en er is ruimte voor vrij spel. Om 11:15 uur ruimen we op en wassen de handen, zodat we om 11:30 uur samen kunnen eten. Na het eetmoment, dat duurt tot ongeveer 12:15 uur, ruimen we op.

Tussen 12:30 en 13:00 uur stimuleren we de kinderen om zichzelf uit te kleden en hun bed klaar te maken. Daarna is het tijd om te slapen van 13:00 tot 15:00 uur. Na het slapen helpen we de kinderen om zichzelf weer aan te kleden.

Om 15:30 uur is er een eet- en drinkmoment. Vervolgens hebben de kinderen tussen 16:00 en 17:00 uur een keuzemoment: ze kunnen vrij spelen, knutselen, deelnemen aan een VE-activiteit, wandelen, dansen, rollenspellen doen, kleien of puzzelen.

Tussen 16:30 en 17:00 uur bieden we groentehapjes of gestoomde groenten aan. Vanaf 17:00 uur begint het ophaalmoment, dat duurt tot 18:30 uur.

Baby's en dreumesen

Het dagritme voor de jongste baby's is in de eerste maanden individueel. Ze groeien geleidelijk toe naar het groepsdagritme. Vaak geldt ook voor dreumesen nog dat het dagritme per kind een beetje wordt

aangepast (een kind zit bijvoorbeeld iets korter in de kring, gaat iets eerder slapen, of gaat van tafel als het klaar is met eten).

Overgangen in het dagritme

Overgangen van het ene naar het andere onderdeel zijn snel prikkelrijk voor kinderen. Om overgangen soepel te laten verlopen, gebruiken we aantrekkelijke rituelen. Daardoor blijven de kinderen betrokken bezig en behouden de pedagogisch professionals het overzicht. Elke overgang vraagt een eigen ritueel en vorm van samenwerken.

Belangrijke onderdelen in het dagritme

De hele dag zijn er kansen om met kinderen in gesprek te gaan, met ze te spelen, samen te genieten en de ontwikkeling te ondersteunen en stimuleren. Vaak doen ontwikkelkansen zich spontaan voor. Die kansen grijpen we terwijl we naar de kinderen kijken, aansluiten bij hun spel en met ze praten. We creëren ook zelf kansen door bewust activiteiten of spelimpulsen aan te bieden. Natuurlijk blijven we ook tijdens die geplande momenten goed kijken, aansluiten en praten met de kinderen. Op die manier doen zich ontwikkelkansen voor tijdens alle onderdelen van ons dagritme. Hieronder volgt een korte uitleg over de belangrijkste onderdelen.

Vrij spel

Tijdens vrij spel kiezen de kinderen zelf waarmee, waar en met wie ze aan de slag gaan. Waar nodig verhogen de pedagogisch professionals de betrokkenheid, lokken ze een volgende ontwikkelingsstap uit, of helpen ze bij het kiezen. Gedurende de ochtend en middag is er genoeg ruimte om vrij te spelen.

Grote groep

De term 'grote groep' staat voor de momenten dat onze pedagogisch professionals samen met alle kinderen bewust gezamenlijkheid creëren. Bijvoorbeeld door samen te zingen, verhalen te vertellen, feestjes te vieren of rituelen uit te voeren. Daardoor groeit het gevoel dat we een groep zijn, bij elkaar horen en van elkaars gezelschap genieten. Tijdens de gezamenlijke activiteit blijft er ruimte voor eigen initiatieven van kinderen. Elke dag is er een moment voor de 'grote groep'.

Kleine groep

De term 'kleine groep' staat voor de momenten dat onze pedagogisch professionals bewust met een kleine groep kinderen een activiteit doen, een spelimpuls uitlokken of samenwerken. Tijdens een kleine groepsactiviteit is er veel ruimte om in te gaan op initiatieven van kinderen en om die met elkaar te delen. Pedagogisch professionals stellen de kleine groepjes regelmatig doelgericht samen. Een groepje bestaat dan bijvoorbeeld uit de oudste of de jongste kinderen, of uit kinderen die aan de slag gaan met taalontwikkeling. Soms doen alle kinderen dezelfde activiteit, in wisselende kleine groepjes. In de 'kleine groep' is er veel ruimte voor uitwisseling en aandacht voor alle kinderen. Elke dag zijn er kleine groepen waarin kinderen spelen en ontdekken. [Als het mogelijk is, komen VE-peuters minimaal één keer per dag aan de beurt – in ieder geval minimaal een paar keer per week.](#)

Eten en drinken

Elke ochtend of middag zijn er groepsmomenten waarop de kinderen samen eten en drinken. De pedagogisch professionals zorgen voor een veilig, gezellig en rustig moment. We zien de eetmomenten als een belangrijke sociale activiteit en vinden sfeer en een gezellige aankleding belangrijk. De pedagogisch professionals laten kinderen kennismaken met een gevarieerd aanbod aan smaken en texturen. Dit doen zij ontwikkelingsadequaat en in overleg met ouders. Benieuwd naar ons voedingsbeleid? Dit ligt ter inzage op onze vestiging.

Verzorgingsmoment

Verzorgingsmomenten zijn regelmatig terugkerende momenten, vaak een-op-een. Pedagogisch professionals zorgen voor aandachtige, respectvolle en rustige momenten.

Slapen

Slapen is een moment om tot rust te komen en weer op te laden. De pedagogisch professionals houden, in overleg met ouders, rekening met het slaapritme en de slaapbehoefte van kinderen.

Het slaapritme van de jongste baby's is in de eerste maanden nog individueel. Ze groeien geleidelijk toe naar het slaapritme van de groep. Het ene kind heeft meer moeite met in slaap komen dan het andere. Om de overgang naar het slaapmoment soepel te laten verlopen, gebruiken de pedagogisch professionals herkenbare rituelen. Naarmate kinderen dit kunnen, doen zij steeds meer zelf zoals omkleden, knuffeldoek pakken, in bed gaan liggen, enzovoort. Benieuwd naar ons protocol veilig slapen? Dit ligt ter inzage op onze vestiging.

Buitenspelen

Bewegen en buiten zijn is heel belangrijk voor kinderen. Buiten kunnen ze veel ervaringen opdoen. Wij laten de kinderen elke dag buitenspelen.

Een begrijpelijke dagindeling voor ieder kind

Voorspelbaarheid is voor alle kinderen belangrijk, maar vooral voor kinderen die aan het wennen zijn of de Nederlandse taal nog niet goed begrijpen. Met een heldere dagindeling weten ze snel wat er wordt verwacht. Pedagogisch professionals maken de dagindeling begrijpelijk met weinig woorden. Ze gebruiken bijvoorbeeld rituelen, zoals liedjes zingen bij het naar buiten gaan, het opruimen of het begroeten. Daarnaast gebruiken ze dagritmekaarten met pictogrammen van de dagindeling.

Altijd in dialoog.

In dialoog zijn betekent dat er interactie is tussen pedagogisch professionals en kinderen – en tussen kinderen en volwassenen onderling. De pedagogische wetenschappen onderscheiden zes interactievaardigheden. Onze pedagogisch professionals zetten die vaardigheden dagelijks in, zodat kinderen zich veilig en op hun gemak voelen en zich bij ons kunnen ontwikkelen.

De zes interactievaardigheden:

- Sensitieve responsiviteit
- Respect voor autonomie
- Structuur bieden en leidinggeven
- Praten en uitleggen
- Ontwikkeling stimuleren
- Begeleiden van onderlinge interacties

Sensitieve responsiviteit

Sensitieve responsiviteit is reageren op wat kinderen willen, denken en voelen – door oog te hebben voor signalen, non-verbaal en verbaal, en door een kind aan te voelen. Het gaat over geborgenheid bieden, een vertrouwensrelatie aangaan en kinderen erbij laten horen in een positieve groepssfeer. Voorbeelden daarvan zijn luisteren, de aai over de bol, het oogcontact, de knipoog, interesse en nieuwsgierig zijn naar het kind. Ook gaat het bij sensitieve responsiviteit over aanmoedigen en bevestigen: kinderen de mogelijkheid geven om nieuwe dingen te ontdekken. Voorbeelden daarvan zijn belangstelling tonen, betrokken zijn bij wat het kind doet, steun bieden bij moeilijke momenten en enthousiasme van het kind delen.

Respect voor autonomie

Respect voor autonomie is kinderen de ruimte geven om zelfstandig te doen wat ze zelfstandig kunnen. Respect voor autonomie is ook: kinderen de kans geven vanuit eigen interesses bezig te zijn en keuzes te maken, zelf te experimenteren en ontdekkingen te doen. Als pedagogisch professionals lokken we ideeën en initiatieven uit, betrekken we kinderen bij het bepalen van regels en afspraken, en hebben we reële verwachtingen. Kinderen voelen het wanneer ze serieus worden genomen. Dan ontwikkelen ze eigenwaarde en kunnen ze zich betrokken voelen bij de groep, het spel en de activiteiten.

Structuur bieden en leidinggeven

Door structuur te bieden orden je de wereld om kinderen heen. Alle kinderen hebben daar behoefte aan. Structuur geeft ze het houvast dat ze nodig hebben om zelfstandig aan de slag gaan. Voorbeelden daarvan zijn een overzichtelijke speelleeromgeving, een begrijpelijke dagindeling, een beperkt aantal consequente en duidelijke regels die uitgelegd worden aan kinderen, voorspelbaar en duidelijk gedrag van pedagogisch professionals en thematisch werken. Structuur bieden en leidinggeven lijkt het

tegenovergestelde van respect voor autonomie, maar ze vullen elkaar aan als ze in evenwicht zijn. Voor elke (leeftijds)groep en voor elk kind ligt dat evenwicht weer anders.

Kinderen zijn volop in ontwikkeling. Op jonge leeftijd zijn ze nog aan het ontdekken wat het effect is van hun gedrag, wat wel en niet werkt, en wat sociaal geaccepteerd is. In deze belangrijke fase spelen pedagogisch professionals een cruciale rol. We begeleiden kinderen in hun groei en helpen hen begrijpen hoe ze met zichzelf, anderen en hun omgeving kunnen omgaan.

Voor kinderen is het essentieel dat ze zich geaccepteerd voelen zoals ze zijn – met al hun emoties, gedachten en gedragingen. Dit geldt ook op momenten dat ze boos zijn, druk gedrag vertonen of zich juist terugtrekken. We benaderen elk kind met de overtuiging dat er altijd een bedoeling achter hun gedrag zit. Ook als dat gedrag op het eerste gezicht niet effectief of gewenst lijkt, proberen we te begrijpen wat het kind ons wil vertellen.

Ongewenst gedrag kan vele oorzaken hebben. Soms weet een kind simpelweg niet dat iets niet mag. In andere gevallen is het kind van slag door een gebeurtenis, heeft het meer uitdaging nodig, of is het temperamentvol van aard. Ook kan het gedrag passen bij een bepaalde ontwikkelingsfase. In dat geval zien we het als een noodzakelijke stap in het proces waarin het kind leert omgaan met algemeen aanvaarde waarden en normen.

Om kinderen hierin op een zorgvuldige en consistente manier te begeleiden, hebben we afspraken vastgelegd in het protocol *'Grensoverschrijdend gedrag vanuit kinderen'*. Dit protocol beschrijft hoe wij als team omgaan met gedrag dat de grenzen van anderen of henzelf overschrijdt, en hoe we kinderen helpen om hiervan te leren. Het protocol ligt ter inzage op onze vestiging en is voor iedereen toegankelijk.

Praten en uitleggen

Bij deze interactievaardigheid gaat het over de taal die pedagogisch professionals gebruiken als ze kinderen begeleiden én over de manier waarop we taalvaardigheid van kinderen stimuleren. Belangrijk bij praten en uitleggen is dat kinderen de ruimte krijgen voor echte (non-)verbale gesprekken, waarbij we het kind volgen en een rijke (non-)verbale omgeving zijn. Want kinderen leren taal door wat ze in hun omgeving horen.

Bij het praten en uitleggen sluiten we aan op de leeftijd, het ontwikkelingsniveau en de behoefte van kinderen. We passen ons tempo aan en bouwen onze uitleg logisch op, zodat kinderen de uitleg zo goed mogelijk begrijpen. Voor de kleinsten en voor anderstalige kinderen gebruiken we ter ondersteuning gebaren, mimiek, visualisaties (bijvoorbeeld dagritmekaarten), rituelen (bijvoorbeeld een vast liedje bij een overgangsmoment) en concrete materialen. Voor de wat oudere of meertalige kinderen gebruiken we steeds langere zinnen en meer gevarieerde woorden.

Contactinitiatieven

Alle kinderen zoeken regelmatig contact met (non-)verbale gedragingen. Die grote en kleine signalen vangen we zo vaak mogelijk op, zodat kinderen zelfvertrouwen en vertrouwen in anderen krijgen. Door kinderen vaker te zien, leren we hun contactinitiatieven kennen. Ook pedagogisch professionals nemen initiatieven tot contact. We vragen bijvoorbeeld aandacht voor een activiteit/spelimpuls of gebeurtenis, we betrekken de kinderen daarbij, of we beginnen gewoon een gezellig praatje.

Gesprekken

De balans tussen een-op-eengesprekken, kleine groepsgesprekken en gesprekken met de hele groep laten we aansluiten op de leeftijd. De onderlinge omgang is gebaseerd op plezier, aandacht, oprechte

interesse, begrip, respect en duidelijkheid. Nederlands is de voertaal, maar in sommige werksituaties kan een pedagogisch professional een andere taal gebruiken in het belang van het kind. We creëren een positieve communicatieve sfeer door regelmatige beurtwisselingen – zowel een-op-een als in groepssituaties. Soms bouwen we gesprekken uit en doen we een beroep op het denkvermogen van kinderen. In een groepssituatie proberen we iedereen te betrekken bij wat er gebeurt. Wordt het gesprek afgesloten, dan laten we dat duidelijk weten. Ook kinderen geven (non-)verbaal aan wanneer het contact voor hen is afgelopen. Het is belangrijk voor kinderen dat wij dat zichtbaar opmerken.

Ontwikkeling stimuleren

De interactievaardigheid 'Ontwikkeling stimuleren' zetten we in tijdens allerlei situaties en activiteiten. Kinderen zijn van zichzelf al nieuwsgierige ontdekkers en onderzoekers, maar we stimuleren hun spelenderwijze ontwikkeling ook gericht. Daardoor kunnen ze extra stappen zetten en doen ze in alle ontwikkelingsgebieden ervaringen op, passend bij hun eigen tempo, interesses en mogelijkheden. In allerlei spelsituaties en activiteiten zien we volop didactische mogelijkheden. Per kind en per situatie kiezen we wat we doen: intenties en plannen van kinderen verwoorden of helpen uitvoeren, nieuwe materialen aanreiken bij een vertrouwd spel, een nieuw idee inbrengen bij een bestaand spel, open vragen stellen, samen oplossingen zoeken, indrukken verwerken, kinderen bij elkaar betrekken, meespelen, het spel voordoen, voorbeelden geven, instructie geven en nog veel meer. We helpen kinderen ook als ze iets nog niet helemaal alleen kunnen of durven. Kortom: we stimuleren de ontwikkeling op alle mogelijke manieren.

Voor kinderen met een VE-indicatie verplicht de wet ons om minimaal vier ontwikkelingsgebieden bewust aan te bieden. Vanuit onze visie, het pedagogisch kompas, doen we meer: alle ontwikkelingsgebieden hangen met elkaar samen en zijn even belangrijk. Hoe we deze ontwikkelingsgebieden stimuleren staat beschreven in bijlage 1. In dit hoofdstuk leggen we extra nadruk op de taalstimulering – als onderdeel van de interactievaardigheid 'Ontwikkeling stimuleren'. Want alle kinderen hebben taal nodig om stappen te kunnen zetten in alle andere ontwikkelingsgebieden.

Een kind moet zich veilig en op zijn gemak voelen, voordat de taalstimulering vanuit VE begint. Daarnaast moet het kind ontdekken dat praten leuk is. Is een kind nog niet gewend? Dan zoeken we vaak contact, al is het maar even. We gaan bijvoorbeeld in op wat we denken dat het kind bedoelt, we spelen non-verbale vraag- en antwoordspelletjes of we laten gezellige praat situaties met andere kinderen zien. Is een kind gewend? Dan start de actieve taalverwerving. We zorgen voor ruimte om te oefenen en een goed taalaanbod.

Ruimte om te oefenen: als kinderen taal horen, gaan ze zelf actief patronen zoeken en regels ontdekken. Ieder kind heeft een eigen aanpak. Het ene kind praat veel, het andere luistert meer. Het ene kind zoekt patronen in de taal, het andere let eerst op de klanken. We begeleiden kinderen tijdens hun spel en de gebruikelijke activiteiten. In die situaties pikken ze nieuwe woorden op en leren ze betekenissen te begrijpen. In gesprek met kinderen die het Nederlands nog moeten leren, leggen we altijd de nadruk op wat het kind bedoelt, oftewel wat het ons wil zeggen. We corrigeren het oefen-taalgebruik niet, maar geven wel in correcte zinnen antwoord. Zo kan het kind als vanzelf weer verder oefenen en blijft het plezier van het contact voorop staan.

Taalaanbod: we onderscheiden vier fasen vanaf het moment dat het kind zich op zijn gemak voelt en praten als leuk ervaart. Wentaal, redzaamheidstaal, omgangstaal en leertaal. De woordenschat ontwikkelt zich door de fasen heen. In alle fasen is goede (non-)verbale interactie belangrijk, maar in iedere fase hebben kinderen andere (non-)verbale behoeften.

Eerste fase, wentaal: het begrijpen van de Nederlandse taal komt op gang, maar het kind spreekt het nog niet. In de wentaal bieden we een goed passend taalaanbod, zodat het begrip van het kind kan groeien. Dat doen we bijvoorbeeld door taal aan bewegingen te koppelen, door steeds dezelfde zin te gebruiken als er een vast ritueel begint, en door vooral met de eerste basiswoorden te spreken. De nadruk ligt op woorden die het kind nodig heeft om zich snel op zijn gemak te voelen. In deze fase lokken we het kind niet bewust uit om al Nederlands te spreken.

Tweede fase, redzaamheidstaal: het kind begrijpt het Nederlands redelijk en het spreken is op gang gekomen. De kinderen kunnen alledaagse voorwerpen en hun eigen behoeften eenvoudig benoemen. In deze fase blijft een goed passend taalaanbod het belangrijkste. Woorden blijven zoveel mogelijk gekoppeld aan dagelijkse situaties. Daarnaast proberen we het kind uit te lokken om actief wat Nederlands te spreken. We proberen kinderen zich zekerder te laten voelen in hun initiatieven tot Nederlandstalig contact.

Derde fase, omgangstaal: het kind spreekt al redelijk Nederlands. Het gebruikt korte zinnen en kan gebeurtenissen in het heden en nabije verleden benoemen. In deze fase voeren we kleine gesprekjes. Daarin verrijken we het taalgebruik van het kind met ons taalaanbod. In deze en de volgende fase beginnen de kinderen regelmatig zelf met de interactie in het Nederlands. Bij de woordenschat letten we op de woorden die nodig zijn om mee te doen in de groep.

Vierde fase, leertaal: het kind kan praten over dingen die niet op het moment zelf aanwezig zijn, kan een verhaaltje bedenken, kan verbanden beschrijven en zich verplaatsen in de gedachten of gevoelens van een ander. Kinderen hebben in deze fase behoefte aan verbreding en verdieping van de woordenschat. Veel peuters die het Nederlands als tweede taal leren, bereiken de vierde fase in het Nederlands niet voordat ze naar school gaan.

Wij maken voor het uitbreiden van de woordenschat gebruik van:

Thematische Woordenschat

Wij werken we met een gecombineerd groeps- en themaplanningformulier.

Taal komt de hele dag voor. Zo benoemen we alles wat we zien, alle handelingen die we doen en wat we gaan doen om voorspelbaarheid bij peuters te creëren. Denk hierbij dus ook aan dat wanneer een medewerker op staat om naar het toilet te gaan, ik ben daarna weer terug. (de 2e medewerker is natuurlijk nog op de groep) Daarbij benoemen we tijdens het fruit moment de soorten fruit aan tafel en benoemen we wie welk fruit heeft. Zo creëren niet alleen taal en interactie tussen medewerker en kind maar ook tussen kinderen onderling.

Wekelijks staan 5 themawoorden centraal, die zichtbaar zijn in de ruimte.

Deze aanpak focust op het uitbreiden van de woordenschat door woorden uit "Uk & Puk" te kiezen die aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen.

De Kikkers bieden een gerichte begeleiding voor de NT-2 kinderen om de eerste 50 woorden bij de absolute beginners en de eerste 200 woorden bij de beginners in de Nederlandse taal te leren. Dit zodat de kinderen zelfredzaam worden in de groep en kunnen communiceren met hun groepsgenoten en volwassenen.

Elk VE-kind heeft een eigen NT2-woordlijst. We starten met de eerste 50 woorden, gevolgd door de 200 woorden. Zodra een kind deze beheerst, kunnen we doorgaan naar de 1000 woorden.

Spelenderwijs Woorden Aanbieden

- Stap 1: Woorden aanbieden, kinderen luisteren.
- Stap 2: Woorden aanbieden, kinderen wijzen aan of pakken een voorwerp.
- Stap 3: Woorden aanbieden, kinderen zeggen het na.
- Stap 4: Vragen stellen, kinderen geven antwoord.

De woorden worden in kleine groepjes (2 kinderen) of 1-op-1 aangeboden.

Voorbeeldactiviteiten voor de eerste 50 woorden

- Mama, papa, juf, huis: Gebruik praatplaten, poppenhuizen, rollenspel en foto's.
- Jas, schoenen, eten, wc: Praatplaten, jassen aan/uit doen, handen wassen, liedjes zingen, voorleesboeken.
- Tafel, stoel, zitten: Praatplaten, liedjes, beweegspelletjes.

Voor kinderen die een half jaar voorlopen, bieden we verdiepingswoorden aan die ook zichtbaar in de ruimte zijn. We registreren hun taalontwikkeling op formulieren en noteren of een activiteit herhaald, vereenvoudigd, of uitgebreid moet worden.

Intake en verwachtingen

Tijdens de intake leggen we ouders ons taalaanbod uit, wat zij van ons kunnen verwachten, en hoe zij thuis kunnen bijdragen. Kinderen met een VE-indicatie volgen 4 dagdelen. Als een kind niet aanwezig is en niet is afgemeld, nemen we contact op met de ouders.

Begeleiden van onderlinge interacties

Met deze interactievaardigheid sluiten we het hoofdstuk af. Als pedagogisch professionals begeleiden we de onderlinge interacties van kinderen en het groepsproces. Dat doen we met begrip, respect, interesse en duidelijkheid. Kinderen leren volop van elkaar, ze vullen elkaar aan en ze hebben plezier in samenzijn en erbij horen. We zetten ons in voor een groepssfeer waarbij ieder kind zichzelf kan zijn en mee kan doen. We praten over diverse onderwerpen en we zijn nieuwsgierig naar verschillende ideeën en meningen. Verder creëren we gezamenlijkheid door bijvoorbeeld feestjes te vieren, rituelen uit te voeren, (groeps)herinneringen te koesteren met foto's en verhalen, vriendschappen te zien en te

waarderen. Zelf laten we goed voorbeeldgedrag zien. Waar het kan, laten we kinderen meedenken en beslissen. Door kinderen vaak te laten werken in kleine groepen (bijvoorbeeld bij activiteiten, eten en drinken), geven we kinderen de kans om elkaar goed te leren kennen.

Overige pedagogische kwaliteitseisen.

In dit hoofdstuk: extra aspecten van het pedagogisch beleid, conform de eisen in de Wet Kinderopvang [en het Besluit basisvoorwaarden voorschoolse educatie](#).

Extra opvang afnemen

Ouders hebben bij ons de mogelijkheid voor het afnemen van extra opvang.

Kinderen komen meestal op vaste dagen naar de dagopvang. Dat is belangrijk voor de stabiliteit van de groepen, het veilige en vertrouwde gevoel van de kinderen en daarmee de pedagogische kwaliteit. Soms kan het voorkomen dat ouders extra opvang nodig hebben. Het toekennen van extra opvang is afhankelijk van hoeveel plaats er is op de groep. Extra opvang vraagt een ouder aan via het ouderportaal.

Inzet pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Volgens de Wet Kinderopvang moet er per vestiging vijftig uur per jaar beschikbaar zijn voor pedagogisch beleid en tien uur per fte voor coaching. De pedagogisch beleidsuren zijn bestemd voor de totstandkoming en uitvoering van beleidsvoornemens (zie pedagogische kwaliteit, onze focus voor dit jaar). De coachinguren worden ingezet om pedagogisch professionals te coachen bij hun werkzaamheden.

[Het wettelijk kader voorschoolse educatie vraagt een extra inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers. Het betreft tien uur per VE-geïndiceerd kind. Die uren worden direct ingezet op de vestiging, voor coaching van medewerkers of voor pedagogische of VE-beleidsontwikkeling.](#)

Bovenstaande uren hebben we als volgt verdeeld, waarbij alle medewerkers (inclusief flexmedewerkers en invallers) minimaal eenmaal per jaar coaching ontvangen. De uren zijn vastgesteld op peildatum 1 januari.

Vormgeving pedagogische beleidsvoornemens	De vestigingsmanager van deze locatie is tevens de beleidsmedewerker. Zij heeft hiervoor 50 uur per jaar voor de dagopvang. In deze tijd wordt vormgegeven aan het ontwerpen, implementeren en het (faciliteren van) de uitvoering van het pedagogische beleid en werkplan. Hier onder vallen de volgende activiteiten: • Het schrijven van het pedagogisch werkplan 5 uur • Het bespreken van het pedagogisch werkplan, het VE - werkplan en het pedagogisch beleid met het team

	(evalueren en nieuwe doelen stellen) 2 uur en de oudercommissie 2 uur LOC • Afstemming met de pedagogisch coach over de pedagogische - en coaching doelen 2026 van 2 uur • Het voeren van team overleggen; gemiddeld 4 overleggen waarin onderwerpen gerelateerd aan het pedagogisch beleid besproken worden van 4 uur • Het voeren van overleg met de oudercommissie 4 uur. • Het ontwikkelen en implementeren van hulpmiddelen voor het team; presentaties, ondersteunen van ontwerp van binnen - en buiteninrichting en de vertaling naar investeringen 6 uur • De vertaling van de locatiedoelen naar scholingsbehoefte/scholingsplan 3 uur • Overleg met samenwerkingspartners over de doorgaande lijn pedagogisch klimaat, warme overdracht 8 uur • Gebruik Kindvolgsysteem 1 uur • Overleg met het consultatiebureau/ ggd inzake voedingsbeleid, zorg en ontwikkelingsvragen/SMI tbv een passend aanbod van 8 uur. • 6-wekelijkse afstemmen met de directie van de Talisman voor borging 1 uur per maand
Vormgeving coaching van medewerkers	Pedagogisch Coach voor IKK 3,1 uur per week, in totaal 141,8 uur per jaar. Er werken 26 medewerkers (inclusief stagiaires) op vestiging met een FTE van 13,8 FTE.
Vormgeving van de verhoging kwaliteit van de voorschoolse educatie	Aantal kinderen: 1 op peildatum 1 januari 2026: VE-coach, samengevoegd met de Pedagogisch Coach. Aantal uur voor het jaar; 10 wat neerkomt op 0,3 uur per week.

Coaches verdelen hun uren over bijvoorbeeld werkoverleg, kind-besprekingen, inspiratiebijeenkomsten, samen formuleren van pedagogische doelen, evaluatie van pedagogische doelen en coaching on the job met teams. Coaches en managers streven gezamenlijk naar een zo efficiënt mogelijke inzet.

VE-opleidingsplan en coachingsplan

Pedagogisch professionals moeten hun VE-kennis en -vaardigheden jaarlijks onderhouden. We stellen ieder jaar een opleidingsplan en coachingplan op en voeren dat uit. Na afloop evalueren we het plan, de uitvoering en de behaalde doelstellingen. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Werken met programma's voor voorschoolse educatie.
- De ontwikkeling stimuleren van het jonge kind, in het bijzonder op de gebieden van taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- De ontwikkeling volgen van peuters en het aanbod van voorschoolse educatie daarop afstemmen.
- Ouders betrekken bij het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen.
- De voorschoolse educatie inhoudelijk laten aansluiten op de vroegschoolse educatie vanaf 4 jaar én zorgdragen voor een zorgvuldige overgang van voorschoolse naar vroegschoolse educatie.

960 VE-uren verdelen in de periode van 2½ tot 4 jaar

Onderstaande tabellen laten zien hoe we de 960 VE-uren op onze vestiging verdelen over de dagen en weken. Het VE-aanbod omvat niet meer dan 6 uur per dag.

Op onze dagopvanggroep(en) hebben wij minimaal 2 dagen per week VE-aanbod. Een peuter met VE-indicatie neemt deel aan het VE-aanbod op de volgende manier:

Aantal weken per jaar dat het kind een VE-aanbod wordt aangeboden	Tijdstip waarop het VE-aanbod aan het kind wordt aangeboden	Aantal dagen per week dat een kind met een VE-indicatie minimaal het VE-aanbod bij ons volgt	Aantal uren VE-aanbod per week dat een kind met VE indicatie minimaal bij ons volgt
52 weken	09.00 – 13.00 uur, 14.30 – 17.00 uur.	Minimaal 2 dagen per week, 4 contactmomenten, dagdelen afname per week	Kickers 8 uur per week (zonder-VE indicatie) 16 uur per week (met VE-indicatie)

Ons VE-programma

Het VE-programma geeft ons inspiratie en houvast bij het vormgeven van ons VE-beleid. We gebruiken het programma om de ontwikkeling van kinderen gestructureerd en samenhangend te stimuleren.

Onze vestiging werkt met:

Methode: Uk&Puk

- **Doelgroep:** Peuters van 0-4 jaar
- **Kenmerken:** Spelenderwijs leren met een doorgaande leerlijn naar groep 1 en 2. De handpop Puk speelt een centrale rol in het creëren van een veilige en stimulerende leeromgeving.

Korte beschrijving van het programma

VE-aanbod Seringenstraat

Omvang van het Aanbod

- Niet-geïndiceerde peuters: 8 uur per week VE (voor- en vroegschoolse educatie) gedurende maximaal 40 weken.
- Geïndiceerde peuters: 16 uur per week VE. Minimaal 960 uur VE in anderhalf jaar, vanaf de leeftijd van 2,3 jaar.

Praktijk

- Peuters met VE-indicatie zijn minimaal 2 dagen per week aanwezig, wat neerkomt op 13 uur per week. Dit wordt berekend als: 2x4 uur (8 uur per week) + 2x2,5 uur (5 uur per week).
- Dagopvang: VE-uren worden aangeboden van 9.00 – 13.00 uur en van 14.30 – 16.30 uur.

Rijke Speelleeromgeving

- Ruimte-indeling: Hoeken afgestemd op thema's (bouw-, huis-, thema- en creatieve hoek).
- Materialen: Vaste plekken en gelabeld voor zelfstandigheid van kinderen.
- Activiteiten: Gericht op taal, rekenen, motoriek, en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Voorbeelden van Activiteiten

1. Taalontwikkeling:
  - Benoemen van handelingen ("Ik ga nu even naar het toilet").
  - Interactie bevorderen bij fruitmomenten door soorten fruit te benoemen.
  - Boekjes lezen, liedjes zingen, spelletjes zoals "Ik zie, ik zie wat jij niet ziet".
2. Rekenen:
  - Liedjes met getallen ("Tien kleine visjes").
  - Blokken tellen tijdens het bouwen, hoeveel kinderen in de kring.
  - Tellen van stappen, traptreden, en buitenopdrachten (bijv. "Zoek 3 bladeren").
3. Motoriek:
  - Dagelijks buitenspelen of gymzaalgebruik (tikkertje, dansen, parcours).
  - Binnen: activiteiten met RobHoc-meubilair (klimmen, glijden).
  - Fijne motoriek: knippen, tekenen, sensomotorisch materiaal (zand, rijst).
4. Sociaal-emotionele Ontwikkeling:
  - Rollenspel in de huishoek, verhalen vertellen met poppen.
  - Dagelijkse taakjes zoals opruimen en de tafel dekken.

Thema-aanbod

- 8 Thema's per jaar: De basisschool bepaalt de themakalender en wij sluiten hier zoveel mogelijk op aan voor een doorgaande leerlijn. Soms passen we de themaperiode of inhoud aan om beter

aan te sluiten bij de belevingswereld van de kinderen, maar de grote lijnen blijven altijd in overeenstemming met de school. Duur: 5-8 weken per thema.

- *NT2-begeleiding: Gericht op basiswoordenschat voor anderstalige kinderen, ondersteund met beeldmateriaal en pictogrammen.*

Integratie

- *Gemengde groepen: We richten ons bij de peutergroep op een goede balans tussen VE-geïndiceerde en niet-geïndiceerde kinderen. Dit bevordert integratie, onderlinge stimulans, en een rijk taalbad.*
- *Speel-leeromgeving:
We bieden spelimpulsen aan waarbij peuters samen of in sub groepjes spelen, rekening houdend met hun eigen initiatieven. Deze impulsen worden geregistreerd op SLO-formulieren. Jaarlijkse activiteiten, zoals het voorleesontbijt en de Kinderboekenweek, zijn vaste onderdelen. Voorafgaand aan elk thema worden de SLO-doelen afgestemd op het groepsplan, het niveau en de behoeften van de kinderen. Hierdoor kunnen de doelen voor de Visjes verschillen van de Kikkers.*
- *Gezamenlijke activiteiten:
Buitenspelen en spelen in de speelzaal worden ook gezamenlijk georganiseerd, waarbij pedagogisch professionals actief de spelbetrokkenheid tussen de kinderen bevorderen. Dit draagt bij aan de taalontwikkeling.*
- *Integratie tijdens VE-activiteiten: Op de peutergroep werken we met de SLO-doelen van stichting SLO en het VVE-programma Uk & Puk. Deze doelen zijn opgesteld voor verschillende ontwikkelingslijnen en zijn ingedeeld in drie leeftijdsniveaus: 1,5-2,5 jaar, 2,5-3,5 jaar en 3,5-4,5 jaar. We bieden activiteiten aan die aansluiten bij deze niveaus en houden daarbij rekening met het ontwikkelingsniveau en de samenstelling van de groep.*

Bij activiteiten, zowel in grote als kleine groepen, maken we bewuste keuzes in de samenstelling.

Kinderen worden zo mogelijk gecombineerd om elkaar te versterken, bijvoorbeeld door taalvaardige en minder taalvaardige kinderen samen te laten spelen. Dit stimuleert interactie en integratie tussen kinderen met en zonder VE-indicatie. We vinden het belangrijk dat kinderen van elkaar kunnen leren.

- *Integratie tussen peuters en kleuters (Samenwerking Basisschool de Talisman)*

Regelmatig bezoeken de peuters, de kleuters op de basisschool om samen activiteiten te ondernemen.

De pedagogisch professional bevordert de integratie tussen de kinderen bewust door situaties te creëren die de kans op positieve interacties tussen kinderen vergroot.

Werkoverleg en Evaluatie

- *De werkoverleggen vinden iedere 5 a 6 weken plaats. Daarnaast is er voor ieder nieuw thema een overleg tussen de afgevaardigden van de peutergroepen. We werken opbrengstgericht, dat wil zeggen dat wij structureel evalueren aan het einde van het thema volgens het formatformulier, de dag-evaluatie, oudergesprekken en tijdens de werkoverleggen. Dit is terug te zien in het VE-plan.*

Deze aanpak bevordert de integratie, zelfstandigheid en ontwikkeling van alle peuters, afgestemd op hun individuele behoeften en niveaus.

Bijzonderheden van onze vestiging en gemeentelijke eisen

BoekStart

BoekStart is een effectief programma om taalontwikkeling en voorlezen in de kinderopvang te professionaliseren. Een vestiging die deelneemt aan BoekStart heeft een goed voorleesklimaat met een actuele collectie dagelijks voorlezen, geschoolde medewerkers en aandacht voor taalzwakkere kinderen. Door deel te nemen aan BoekStart is de boekencollectie op de vestiging altijd up to date en is het aanbod van prenten- en voorleesboeken zeer ruim. De vestigingsmanager en voorleescoördinator (een geschoolde pedagogisch professional) houden toezicht op de coördinatie van het programma.

Van Alle Talen Thuis

VATT is een afkorting voor Van Alle Talen Thuis. Van Alle Talen Thuis is een impulsprogramma dat kinderen tussen 0 en 12 jaar de kans biedt om ook op school en kinderopvanglocaties boeken in hun thuistalen te ontdekken en te omarmen. Waarom? Omdat de kracht van thuistalen de sleutel is tot taalontwikkeling, het Nederlands versterkt en zorgt voor begrip tussen culturen en een sterkere gemeenschap. Op onze vestiging komt er in 2026 een meertalige boekencollectie beschikbaar. Deze collectie bestaat uit originele én vertaalde titels in de thuistaal van de leerlingen. Zo wordt deze boekencollectie op maat gemaakt die uitgeleend kan worden aan ouders die hier behoefte aan hebben. Met deze boeken kun je de taalontwikkeling stimuleren. Dit is een samenwerking met de Bibliotheek Eindhoven

Op het gebied van VE werken we in onze gemeente conform de landelijke kwaliteitseisen uit het besluit basisvoorwaarden vroegschoolse educatie en zijn er geen aanvullende gemeentelijke criteria voor VE.

Bijlage 1.

De ontwikkelingsgebieden op een rij

De ontwikkelgebieden binnen ons pedagogisch kompas

Binnen onze opvang staan acht ontwikkelingsgebieden centraal. Kinderen ervaren deze gebieden in samenhang, waarbij elk gebied afzonderlijk te onderscheiden is, maar tegelijkertijd beïnvloed wordt door de andere, en zelf ook weer invloed uitoefent op de andere. De onderlinge wisselwerking zorgt voor een rijke evenwichtige ontwikkeling.

Met de vier pijlers van het pedagogisch kompas laten wij de kinderen de verschillende ontwikkelingsgebieden ervaren.

1. De sociaal-emotionele ontwikkeling.

De emotionele ontwikkeling van kinderen begint bij het ervaren van veiligheid en welbevinden. Vanuit deze basis ontwikkelen zij vertrouwen in zichzelf en in anderen. Vertrouwen in zichzelf stimuleert nieuwsgierigheid en de wil om te ontdekken en te onderzoeken. Vertrouwen in de ander zorgt ervoor dat kinderen durven te leunen op anderen wanneer dat nodig is en troost en aanmoediging kunnen ontvangen.

De sociale ontwikkeling begint met samenzijn en samen spelen – van naast elkaar spelen, naar met elkaar spelen, tot daadwerkelijk samenwerken binnen het spel. Ze overleggen, geven elkaar de ruimte (beurtwisseling) en vullen elkaar aan. Ze oefenen met het opstellen van gezamenlijke regels, het nakomen van afspraken en het oplossen van conflicten. Tijdens deze interacties ervaren ze verschillende emoties. Hoe voelt het als iets lukt? Hoe is het om te winnen? Maar ook: hoe ga je om met teleurstelling of verlies? Wat doe je als een ander verdrietig of boos is? En hoe kun je daarmee omgaan? Vanuit vertrouwen ontwikkelen zij veerkracht, leren ze omgaan met zichzelf en met anderen en geven ze verder vorm aan hun identiteit.

2. De motorische ontwikkeling

Bij de motorische ontwikkeling gaat het over de grote en de kleine motoriek. Het is het proces waarin kinderen hun lichaam leren coördineren en beheersen, van grote bewegingen tot kleine, precieze handelingen. De grote motoriek ontwikkelt zich van het pakken van je voetje, naar omrollen, kruipen, staan en lopen, een bal rollen, klimmen, fietsen, dansen, voetballen, turnen en rennen. De kleine motoriek richt zich op de kleinere en meer precieze bewegingen. Kinderen oefenen met strepen zetten met een kwast, een autootje laten rijden, een trein aan elkaar koppelen, bouwen met fijne materialen, schrijven, fluiten, puzzelen en rijgen. En ook door ritsen en knopen sluiten, veters strikken, scheuren, knippen, vouwen en tekenen.

3. De taalontwikkeling

De taalontwikkeling begint vanaf het allereerste begin met horen, kijken, lachen en huilen, brabbelen. Vanuit deze eerste communicatie groeit de taalontwikkeling naar luisteren, praten en gesprekken voeren. Kinderen oefenen de hele dag. Leren constant nieuwe woorden. Taal gaat ook over rijmen, verhalen maken, gedichtjes bedenken, en vaardigheden als lezen, schrijven en het begrijpen van steeds ingewikkeldere en abstractere informatie. Bij taal wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen de passieve en actieve taalvaardigheid. Bij de passieve gaat het om het begrijpen van taal: het kunnen volgen van dialogen, opdrachten, liedjes,

verhalen, toneelstukjes en filmpjes. Kinderen leren luisteren met aandacht en betekenis geven aan wat ze horen of zien.

Bij actieve taalvaardigheid gaat het over de beheersing van taal als 'instrument' om iets wat je ervaart, voelt of denkt tot uitdrukking te brengen. Kinderen oefenen met zelf spreken, vragen stellen, meningen geven, verhalen vertellen en informatie delen. Ze leren hoe taal werkt, hoe zinnen zijn opgebouwd en hoe ze hun gedachten kunnen ordenen en overbrengen.

4. De rekenontwikkeling

Ook de rekenontwikkeling begint spelenderwijs. Kinderen ontdekken de wiskundige wereld om zich heen via hun lichaam en zintuigen. Van 'daar pas ik wel tussen' naar meten van de hoogte, breedte en diepte. Van rekening houden met één eigenschap tegelijk naar rekening houden met meer eigenschappen. Van willekeurig tellen van de getallen 1, 2, 7, 5, 10 naar het uitrekenen van $4 \times 12 = 48$. Van drie blokken op elkaar zetten naar werken vanuit een bouwtekening tot er een kasteel staat. Van verschil voelen tussen zacht, hard, nat, droog, licht en zwaar naar onderscheid maken tussen kleuren, vormen, structuren, hoeveelheden, etc. Rekenen is veelzijdig. Het gaat over sorteren en ordenen (zacht-hard, dik-dun, rood-groen, ruw-zacht etc.) patronen zien en maken (kralenketting, mozaïek), spelen met getallen, ruimte ervaren en ermee bouwen of tekenen, wegen, meten en vergelijken. En het besef van tijd (dagen, weken, seconden, snel-langzaam) en ritme (melodische en ritmische muziek).

5. De creatieve en expressieve ontwikkeling

Deze ontwikkeling begint bij de zintuigen, het waarnemen van smaken, geluiden, muziek, beelden en bewegingen, het voelen van diverse soorten materialen. Kinderen luisteren, kijken en ervaren, en zetten deze indrukken om in eigen expressies. Bij de creatieve en expressieve ontwikkeling ontdekken kinderen hoe ze hun gevoelens, gedachten, ideeën en ervaringen kunnen verbeelden of verklanken. De creatieve en expressieve ontwikkeling is heel gevarieerd: zingen, muziek, bewegen of dansen, tekenen, schilderen, kleien, grafische vormgeving. En ook over het bedenken van creatieve oplossingen, nieuwe verbanden zien, risico's inschatten en fouten te zien als leermogelijkheid. Kinderen experimenteren met klanken, kleuren, ritmes, melodieën, bewegingen, ideeën en leren hoe ze met kleur, lijn, vorm, structuur en ruimte iets kunnen uitdrukken.

6. De morele ontwikkeling

Deze ontwikkeling begint bij het voelen dat je erbij hoort en dat je wordt geliefd en gewaardeerd om wie je bent. Vanuit deze veiligheid en verbondenheid ontwikkelen kinderen een gevoel voor goed en kwaad, en leren ze nadenken over wat mag en niet mag – en waarom. Ze ontdekken dat hun gedrag invloed heeft op anderen. Ze leren verschillen tussen mensen herkennen en respecteren. Als ik mag zijn wie ik ben, mag jij zijn wie jij bent. Stap voor stap ontwikkelt zich het vermogen om zich te verplaatsen in de gevoelens, gedachten en situaties van anderen. Kinderen leren empathie te tonen en verbondenheid te ervaren én te bieden. Kinderen gaan sociale regels en normen begrijpen, zoals eerlijkheid, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar. Ze oefenen met morele keuzes, conflicten oplossen, en rekening houden met anderen. Ze merken dat democratisch samenleven vraagt om wederzijds respect en samenwerking. Daarbij ontwikkelen kinderen ideeën over hoe ze naar de wereld en mensen kijken, met wie ze zich identificeren en wat het betekent om een 'goed' mens te zijn.

7. De cognitieve ontwikkeling

Deze ontwikkeling begint bij doen, ervaren en ontdekken. Kinderen leren door zelfstandig en samen met anderen te handelen, te onderzoeken en oplossingen te bedenken, met alles wat ze in hun omgeving tegenkomen. Dit begint bij baby's willekeurig. Gaandeweg (met de kennis en ervaringen die een kind steeds opdoet) wordt dit meer doel- en uiteindelijk resultaatgericht. De nieuwe kennis en vaardigheden worden door jonge kinderen vooral nog vanuit eigen perspectief ervaren. Als kinderen ouder worden breiden de manieren van ontwikkelen en leren zich uit. Hun toenemend denkvermogen zorgt ervoor dat ze niet alles meer hoeven uit te vinden door het zelf te doen. Het denken wordt door de jaren heen steeds logischer en er worden meer verbanden gelegd. Kinderen zoeken steeds meer gericht naar bepaalde kennis en vaardigheden. Daarbij zijn ze steeds beter in staat om zaken vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Ze ontwikkelen steeds meer concrete kennis over mensen, dieren, natuur en techniek, en maken geleidelijk de stap naar het begrijpen van abstracte begrippen en filosofische vragen. Ze raken vertrouwd met de fysische wereld – van een zandkorrel tot een sterrenstelsel – en leren hoe voorwerpen zich gedragen in verschillende situaties. Bijvoorbeeld: wat gebeurt er als je water op papier giet, of hoe een bal zal rollen afhankelijk van de ondergrond en kracht. Kinderen leren ook de effecten van hun handelingen voorspellen. Ze ontdekken hoe dingen werken, hoe ze iets kunnen maken of veranderen, en hoe ze informatie kunnen gebruiken om tot nieuwe inzichten te komen. In deze ontwikkeling speelt ook technologie en digitalisering een steeds grotere rol. Kinderen raken vertrouwd met technische en digitale middelen en toepassingen.

8. Zelfsturing en ondernemingszin

Ook deze ontwikkeling begint bij het willekeurig exploreren van de omgeving. Kinderen proberen uit, ontdekken en ervaren. Gaandeweg leren ze bewust keuzes te maken in hun spel en activiteiten: ze weten wat ze willen, nemen initiatief en zetten stappen om hun doelen te bereiken. Ze ontwikkelen wilskracht en leren doelen stellen, keuzes maken en gericht handelen. Ze bedenken scenario's voor acties, kunnen afstand nemen van een situatie en reflecteren op hun ervaringen. Zo leren van wat goed ging én van wat beter kan. Kinderen leren omgaan met moeilijkheden en obstakels. Ze ontwikkelen doorzettingsvermogen, flexibiliteit en het vermogen om problemen op te lossen. Ze ontdekken dat fouten maken erbij hoort en dat je met creativiteit en doorzettingsvermogen nieuwe oplossingen kunt vinden.

Bijlage 2.

Overzicht formulieren pedagogisch werkplan

De ingevulde formulieren uit deze bijlage zijn een integraal onderdeel van dit pedagogisch werkplan.

- Formulier overzicht beroepskrachten in opleiding, stagiairs en vrijwilligers
- Formulier akkoordverklaring opvang in een 2^e stamgroep in de dagopvang
- Formulier mentorschap (of digitaal via Konnect)
- [Formulier themaplanning VE](#)
- [Formulier evaluatie themaplanning VE](#)
- Formulier beschrijving rollen pedagogisch beleidsadviseur, beleidsmedewerker en pedagogisch coach
- Formulier overzicht jaarlijkse coaching en opleiding
- Formulier adviesaanvraag OC pedagogisch werkplan
- Jaarkalender P&K vestigingen

Bijlage 3.

Begrippenlijst

VE

VE staat voor Voorschoolse Educatie en is onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid. Het doel is om peuters met een mogelijke (taal)achterstand, ook wel 'doelgroepkinderen' genoemd, beter voor te bereiden op de basisschool.

LRK-nummer

Unieke registratienummer voor iedere kinderopvangvestiging. Dit nummer is opgenomen in het Landelijke Register Kinderopvang.

Beroepskracht-kindratio (BKR)

De verhouding tussen het aantal beroepskrachten en het aantal kinderen in de groep.

Bijlage 4.

Gebruikte literatuur

Boonstra, M. & IJ. Jepma (2016). *Lerenderwijs. Samenwerken aan pedagogische kwaliteit in de kinderopvang*, Springer Media B.V.

Fukkink, R., redactie (2017). *Pedagogisch curriculum voor het jonge kind in de kinderopvang*. BKK. Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

GGD GHOR Nederland & Nederlands Jeugdinstituut (NJI), *Veldinstrument observatie pedagogische praktijk kindercentra en peuterspeelzalen december, 2014* Utrecht.

Hoex, J., (2010). *Een solide basis voor positief jeugdbeleid*. Nederlands Jeugdinstituut.

ISSA, VBJK, Mutant (2016) *Europees kader voor kwaliteit (*Nederlandse samenvatting)* - European Quality Framework ECEC/ EQF.

Keulen, van, A., Leseman, P., Wanningen, K. & Kool, C. (2015). *Kwaliteitskader voor educatie van het jonge kind*. Nuvoorlater.nl

Keulen, A. van & E. Singer (2012), *Samen verschillend. Pedagogisch kader diversiteit in kindercentra 0-13 jaar*. Reed Business, Amsterdam.

Laevers, F., Silkens, K., & Declercq, B. (2020). *Ervaringsgericht werken in de voorschoolse kinderopvang*. Lannoo.

Laevers, F., Buyse, E., Daems, M. Declercq, B. (2016). *Welbevinden en Betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang* (Uitgave kennisdossier kinderopvang BKK). Utrecht: BKK.

Landelijk Pedagogenplatform Kindercentra (2017). *Bouwstenen voor een pedagogisch kwaliteitskader Kinderopvang*.

Leseman, P., Veen, A. redactie (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit voorschoolse instellingen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek*. Kohnstamm Instituut.

Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek. (2009). *De NCKO kwaliteitsmonitor*. SWP.

Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek. (2012). *De kwaliteitsmonitor BSO*. SWP Amsterdam.

Riksen -Walraven, M. (2000). *Tijd voor kwaliteit in de kinderopvang*. Vossiuspers AUP, Amsterdam.

Schreuder, L., M. Boogaard, R. Fukkink & J. Hoex (2011), *Pedagogisch kader kindercentra 4-13 jaar*. Reed Business, Amsterdam.

Singer, E., & De Haan, D. (2021)). *Speels, liefdevol en vakkundig*. SWP.

Singer, E. & L. Kleerekoper (2009), *Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar*. Elsevier gezondheidszorg, Maarssen.

Singer, E., Van Keulen, A., Saiz, A. B., & Roetman, A. (2012). *Samen verschillend*. Reed Business Education.

Strik, A., Schoemaker, J., (2018) *Interactievaardigheden. Een kindvolgende benadering*. Bon Stafleu van Loghum, Houten.

